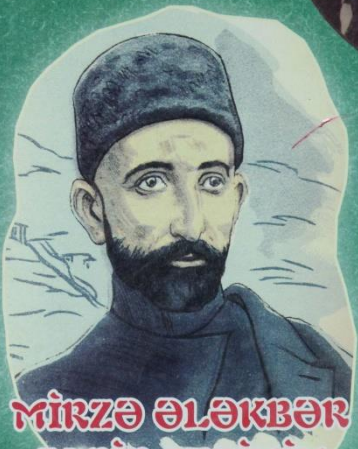

ƏKRƏM CƏFƏR

MİRZƏ ƏLƏKBƏR
SABİR ŞƏRİNİN
QAFIYƏ LÜĞƏTİ

*Nəfşrə hazırlayan və
ön sözlərin müəllifi:*

Sokrat Cəfər

Redaktoru:

**filologiya elmləri
doktoru Tərlan Quliyev**

Əkrəm Cəfər. Mirzə Ələkbər Sabir şerinin qafiyə lüğəti / tərt.: S.Cəfər.

- Bakı: QANUN, 2005. - 128 səh.

Müqayisəli əruzşünaslıq elminin və Azərbaycan Milli Əruzşünaslıq Məktəbinin banisi professor Əkrəm Cəfərin oxuculara təqdim edilən Mirzə Ələkbər Sabir şerinin qafiyə lüğəti adlı əsəri 70-ci illərin sonunda qələmə alınmışdır. Alim özü kitab haqqında belə yazıb: "Qafiyə lüğəti Azərbaycan üçün ciddi yenilikdir Əvvəl, qafiyə haqqında azəricə bir kitab yazılmamışdır. İtalyanlarda, almanlarda, ruslarda var. Yaxın və Orta Şərqdə, bu, ilk kitabdır. Uzun illərin məhsulu olan bu əsər də müəllifini yaşadacaqdır."

Elmi-tədqiqat əsəri böyük tarixi-ədəbi şəxsiyyətin anadan olmasının 100 illiyi münasibətilə nəşr olunmuş, ədəbi-elmi ictimaiyyət və şeir-sənət adamları üçün nəzərdə tutulmuşdur. Kitabdən eyni zamanda, sabirşünas mütəxəssislər, ali və orta ixtisas məktəblərinin müəllim və tələbələri, magistr və aspirantlar da faydalana bilərlər.

Q 1500005104 134-00
AB 022051

Az2

© Qanun - 2006

© S.Cəfər

ELM FƏDAİSİ

Azərbaycanın tanınmış elm və mədəniyyət xadimi, müqayisəli əruzşünaslıq elminin və Azərbaycan Milli Əruzşünaslıq Məktəbinin banisi professor Əkrəm Cəfər 1905-ci il may ayının 5-də İsmayıllı rayonunun Lahıc kəndində, şəcərəsinin kökü etibarilə Həzrət Məhəmməd Peyğəmbərin (s) nəslindən olan dövlətli tacir Hacı Səftərin ailəsində dünyaya göz açmışdır. İbtidai təhsilini mollaxanada alaraq Qurani-Kərimi xətm etmiş, Sədi Şirazinin “Gülüstan” və “Bustan” əsərlərini mənimsəyərək fars və ərəb dillərinə yiyələnmişdir. 15 yaşında ikən Əkrəm Bakıya gəlir və Darülmüəlliminə (Pedaqoji məktəbə) daxil olur. Böyük şair və dramaturqumuz Hüseyn Cavidin sevimli tələbəsi olur, nakam taleli Mikayıl Müşfiqlə yaxından dostluq edir. Əkrəm Cəfər şeir sənətinin və əruzun ilk sirlərini məhz, H. Caviddən öyrənir, türk dünyasının, habelə Şərqin söz ustalarının irsini dərindən mütaliə edərək, ədəbiyyat və incəsənət aşiqinə çevrilir. Gənc Əkrəm Darülmüəllimini uğurla bitirdikdən sonra 2 il Lənkəranda, 2 il Qazaxda ədəbiyyatdan dərslər deyir.

1929-cu ildə Əkrəm Səməd Vurğun və Osman Sarıvəlli ilə birgə Moskvaya gedir və II Moskva Dövlət Universitetinin dil və ədəbiyyat fakültəsinə daxil olur. 1932-ci ildə bu ali təhsil ocağını müvəffəqiyyətlə bitirən Əkrəm Cəfəri elə orada pedaqoji fəaliyyətə cəlb edirlər. 1932-1937-ci illərdə alim Moskvanın digər üç institutunda da dərslər demişdir. Elmi yaradıcılığa böyük məhəbbəti olan Əkrəm Cə-

qani, Məhəmməd Füzuli, İmadəddin Nəsimi, Jofiq Fikrət, Hafiz Şirazi, Sədi Şirazi, Mirzə Ələkbər Sabir, Ömər Xəyyam, Hüseyn Cavid kimi görkəmli sənətkarlarının əsərlərinə şərhlər, izahlar, lüğətlər yazmışdır. O, şair və tərcüməçi kimi də tanınmışdır.

Əkrəm Cəfərin şah əsəri sayılan “Əruzun nəzəri əsasları və Azərbaycan əruzunu” monoqrafiyası ona dünya şöhrəti gətirmişdir. Bu fundamental tədqiqat haqqında dünyanın görkəmli filoloqları qiymətli rəylər söyləmişlər. Əsərdə 6 xalqın müqayisəli əruzunu yaradılmışdır.

Alim eyni zamanda, özündən sonra zəngin elmi-ədəbi irs qoyub getmişdir. “XIII-XX əsrlər Azərbaycan əruzü və əkrəmi vəzləri” (praktik əruz), “İran və türkdilli xalqlarda rübai: tarix, nəzəriyyə və praktika”, “Şərq poetikasının izahlı terminləri lüğəti, “Lahic (tat dilinin lüğəti”, minə qədər təzkirənin izahlı kataloqu, 3 min Azərbaycan, 5 min türk, 7 min fars-tacik şair, yazıçı və ədəbiyyatşünasına həsr olunmuş “Ədəbiyyat ensiklopediyası”, “Cəlladnamə” poeması, “Azərbaycan qafiyəşünaslığı” kimi əsərləri hələ ki, işıq üzü görməmişdir. Əkrəm Cəfərin belə əsərlərindən biri də oxuculara təqdim etdiyimiz “Mirzə Ələkbər Sabir ərinin qafiyə lüğəti” əsəridir. Bu kitab 70-ci illərin sonunda yazılmasına baxmayaraq, müəyyən səbəblər üzündən indiyə kimi elmi-ədəbi ictimaiyyətin ixtiyarına verilməmişdir. Alimin Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı tarixində ilk qafiyə lüğəti olan bu əsəri də ümidvarıq ki, filologiyamızda görkəmli yer tutacaqdır.

ƏKRƏM CƏFƏRİN “MİRZƏ ƏLƏKBƏR SABİR ŞERİNİN QAFİYƏ LÜĞƏTİ” ƏSƏRİ

Professor Əkrəm Cəfər müasir şərqşünaslıq elmi tarixinə müqayisəli əruzşünaslıq elminin və Azərbaycan Milli Əruzşünaslıq Məktəbinin banisi kimi daxil olmuşdur. Ümumilikdə alim, Şərq və Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığına, dilçiliyinə, türkologiyaya aid 230-dan artıq əsərin və bir neçə monoqrafiyanın müəllifidir.

Əkrəm Cəfərin oxuculara təqdim edilən “Mirzə Ələkbər Sabir şerinin qafiyə lüğəti”adlı əsəri 70-ci illərin sonunda yazılmışdır. Alim özü əlyazmalarının birində kitab haqqında yazır: “Qafiyə lüğəti Azərbaycan üçün ciddi yenilikdir. Əvvəl qafiyə haqqında azəricə bir kitab yazılmamışdır. İtalyanlarda, almanlarda, ruslarda var. Yaxın və Orta Şərqdə, bu, ilk kitabdır. Uzun illərin məhsulu olan bu əsər də müəllifini yaşadacaqdır”.

Tədqiqat iki hissədən ibarətdir. Əsərin birinci hissəsində müəllif qafiyə lüğəti tərtib etməyin tarixi, Avropa xalqlarının bu sahədə XVI əsrdən başlayan təcrübəsi barədə geniş məlumatlar verir. Daha sonra qafiyə lüğətinin tərtib üsullarından bəhs etməklə yanaşı, alim qeyd edir ki: “Bizim “Sabir qafiyəsinin lüğəti” adlandırdığımız əsər “Azərbaycan dilinin qafiyə lüğəti” adlana bilən böyük əsərin bir hissəsini, yaxud bir qolunu təşkil edir”. Əkrəm Cəfər tədqiqatında, Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı tarixində ilk dəfə olaraq, qafiyənin mürəkkəb nəzəri məsələləri barədə şərhlər vermişdir. Qafiyə - beyt,

misra, rodif, qrammatik formalar kontekstində araşdırılır, poetikada tutduğu aparıcı mövqeyi izah olunur. Müəllif Sabir şerinin qafiyə lüğətini tərtib edərkən hansı elmi prinsiplərə əsaslanmasından bəhs edir və “Hophopnamə” şerlərindən qafiyə nümunələri gətirməklə, linqvo-poetik şərhlər verir. Sabirin orijinal qafiyələr yaratmaqda usta olduğundan danışan alim, onların özünəməxsusluğundan, forma rəngarəngliyindən, məna çalarlarından söz açır. Oxuculara lüğət haqqında da geniş izahlar verilir. Əsərin birinci hissəsinin sonlarında: “Qafiyəşünaslığın son dərəcə az işlənmiş sahələrindən biri “qafiyə lüğəti” yaratmaq sahəsidir” deyən müəllif bu filoloji sənətin təcrübi tarixinə yenidən ekskurs edir, ümumi (müəyyən xalqın poeziyasının) və xüsusi (bir şairin bütün əsərlərinin) qafiyə lüğəti yaradıcılığından danışaraq özünəxas əsl alim uzaqgörənliyi ilə gələcək qafiyəşünaslıq üçün elmi-nəzəri perspektivlər müəyyənləşdirir, filoloji tədqiqat obyektlərindən tamamilə kənar qalmış bu orijinal sahəyə araşdırıcıların nəzər-diqqətlərini cəlb edir.

Tədqiqatın ikinci hissəsini Sabir “Hophopnamə”sintn (I,II, III cildlər - 1962-1965-ci illər nəşri) qafiyə lüğəti təşkil edir. Əsər Azərbaycan İeksikoqrafiyası baxımından da, tamamilə yenidir. Poetika ilə dilçiliyin üzvi sintezindən yaradılmış və gərgin əməyin bəhrəsi olan bu əsər eyni zamanda, dahi şairimizin adına ucaldılmış möhtəşəm bir abidə, sabir-şünaslığa isə həmişəyaşar qiymətli ədəbi töhfədir.

Sokrat Cəfor

I HISSƏ

QAFİYƏ LÜĞƏTİ

Qafiyə lüğəti tərtib etməyin hələlik bizə məlum faktlara görə, yeddi əsrlik tarixi var. Maraqlıdır ki, poeziya cəhətindən çox zəngin, poetika cəhətindən isə bir qədər yoxsul olan Azərbaycan xalqı ilk qafiyə lüğətinin yaradıcısı olmuşdur. İndiyə kimi bizə məlum olan ilk qafiyə lüğəti XIV əsrin ortalarında azərbaycanlı Məhəmməd Əssar Təbrizi tərəfindən yaradılmışdır. Bu lüğət, təəssüflər olsun ki, bu günə qədər kitablıqlarda əlyazma halında qalmaqdadır.

Qədim tarixə malik xalqların əksəriyyətinin poeziyasında qafiyə olmamışdır. Ən qədim qafiyə Sam (semit) xalqlarında: yəhudilərin “İncif”ində və ərəb xalqlarında olmuşdur. Quran nəsr ilə yazılmış olsa da qafiyəlidir. Buna “nəsr-i-müsəccə” (səcli, qafiyəli nəsr) deyirlər.

Avropalılar - ispanlar və italyanlar qafiyəni ərəblərdən öyrənib mənimsədilər.

İlk qafiyə lüğətini, Əssar Təbrizidən sonra, biz 1528-ci ildə italyan alimi Pelleqrino Moretoda görürük. Bu alim A. Dantenin və Petrarkanın əsərlərindən qafiyələri yığmış, onları lüğət şəklində tərtib etmişdir. Bundan üç il sonra 1531-ci ildə yenə italyan Giammoria Lanfranco Petrarka qafiyəsinin dolğun lüğətini çıxartdı. 1535-ci ildə Bene detto di Falco İtaliyanın Darite, Petrarka, Bokkaçio, Ariosta və başqa şairlərinin əsərlərinin qafiyə lüğətini nəşr etdi. Bunlardan sonra XVI, XVII və XVIII əsrlərdə dəfələrlə ayrı-ayrı şairlərin və ya xalqın bütün poeziyasının müxtəlif qafiyə lüğətləri çıxarıldı.

Fransada ilk qafiyə lüğətini 1572-ci ildə Jan Lefevr tərtib etdi. J. Lefevrin lüğəti bu sahədə daha keyfiyyət-

qafiyə liğəti yaratmaq işində özünəməxsus tərtib prinsipləri tələb edir. Bizim “Sabir qafiyəsinin lüğəti” adlandırdığımız əsər “Azərbaycan dilinin qafiyə lüğəti” adlana bilən böyük əsərin bir hissəsini, yaxud bir qolunu təşkil edir. “Sabir qafiyəsinin lüğəti” həmin yolda ilk təcrübə olmaq etibarilə, müəyyən qiymət və əhəmiyyətə malikdir. Bu sahənin gələcək müəllifləri bizim üsulumuzu ya qəbul edərlər, ya dəyişdirərlər, yaxud tamamilə başqa üsul yaradarlar.

Qafiyənin materialı dildir, dilin sözləri, sözlərin kökləri, şəkilçiləri, səsləridir. Qafiyənin özü, yəni özəyi bir səsdən ibarət olur, o səsə dayaq, yaxud qafiyənin dayaq deyirlər. Dayaq qafiyənin əsası, kökü, özülüdür. Dayaqsız qafiyə olmaz. Dayaq qafiyə sözünün son hərfi və ya son səsidir. Bu son səsdən sonra gələn şəkilçilər, sözlər qafiyəyə daxil deyil. Onlar, əgər beytdə, misralarda təkrar olunarsa, rədif adlanırlar. Qafiyə misranın hər yerində olan kimi, rədif də misranın hər yerində ola bilər. Fəqət qafiyənin, bir qayda olaraq, əsas yeri misraların sonu, rədiflərin də, bir qayda olaraq, əsas yeri qafiyədən sonradır. Rədif yox isə misra qafiyə ilə bitir, rədif var isə misra rədif ilə bitir.

Qafiyə misrada və beytdə bir səs, iki səs və ya bir neçə səsdən ibarət olur. Bu səslər qafiyə sözünü təşkil edirlər. Söz mətnində çox vaxt qrammatik formalarda işlənir, yəni müxtəlif şəkilçilər vasitəsilə başqa sözlərlə bağlanır və misranın, ifadənin, ya cümlənin bir ciizü olmuş olur. Lakin söz mətni xaricində ikən, yəni başqa sözlərlə rəbitədə deyilkən, müstəqil kəlmə şəklində, mücərrəd halda olur və dilin lüğətinə bu halda girir. Demək ki, biz lüğət dedikdə, sözü mücərrəd halında təsəvvür edirik. Məhz buna görə də, qafiyə lüğətini tərtib edərkən biz qa-

fiyolori əsasən şəkilçilərsiz, qrammatik rabitələrdən ayıraraq tərtib edirik. Lakin bu vəziyyətdə qafiyə sözləri müxtəlif dəyişikliklərə məruz qalır.

Qafiyə sözünü qrammatik formalardan ayırmaq mürəkkəb bir əməliyyatdır. Həmişəmi və hər haldamı qafiyə sözü qrammatik formalardan təcrid edilir və hər növ qrammatik şəkilçilərdənmi qafiyə sözü azad edilərək qafiyə lüğətinə salınır, yoxsa müəyyən hallarda müəyyən şəkilçilər qafiyəyə bağlı olaraq qalır? Məhz hansı tip şəkilçilər qafiyədən təcrid edilmir, yaxud edilməyə bilər? İkinci tərəfdən, qafiyə sözü qrammatik rabitələrdən təcrid edilərkən o sözün başına nə kimi işlər gəlir? O sözdə nə kimi fonetik dəyişmələr baş verir? Üçüncü tərəfdən, məlumdur ki, sözün qafiyə rolunu daşması üçün onun azı ikinci bir eşi olmalıdır. Bu o deməkdir ki, bir söz heç vaxt özü-özünə qafiyə olmaz. Onunla qafiyədəş, ikinci, üçüncü, beşinci və ya. söz və ya sözlər olmalıdır. Biz minimum sözü götürdükdə onların qafiyədəş olması üçün nə kimi şərtlər lazımdır? Bu iki söz eyni nitq hissəsinə də, müxtəlif nitq hissələrinə də mənsub ola bilər. Bu ixtilaf onların, yəni o iki sözün qafiyədəş olması işində nə kimi rol oynayır və necə həll olunur?

Bütün bu və bu kimi məsələlər yalnız konkret qafiyələr planında izah edilə bilər. Bu nəzəri suallara konkret hadisələr, faktlar cavab verə bilər.

İndi biz bilavasitə Sabir qafiyələrinin konkret hadisələrinə keçək:

Sonra, bu lüğətdə öylə sözlər var ki, Sabir onları qafiyəyə bir dəfə salmışdır, öylə sözlər də var ki, şair onlardan qafiyə üçün dəfələrlə istifadə etmişdir. Bir dəfə işlənmiş olanlar lüğətdə do bir dəfə və qeydsiz verilir, anlaşılır ki, bu söz “Hophopnamə”də qafiyə olaraq təkrar olunmur, bunların yeri lüğətdə həm cild və həm səhifə ilə göstərilir. İki və daha çox dəfə işlənmiş olan sözlərin-qafiyələrin isə birinin, yəni lüğətdə qeyd olunan yeri həm cild və həm səhifə üzrə göstərilir, o birilərinin isə səhifələri cildsiz göstərilir. Oxucu istəsə, bunları üç cildin birində göstərilən səhifələrdə tapa bilər.

Lüğətdə bir söz iki, seyrək hallarda hətta üç dəfə verilir. Bu o deməkdir ki, Sabir həmin sözləri bir neçə mənada işlətməmişdir. Mənalər eyni və ya bir-birinə yaxın olanda söz təkrar verilmir, mənalər bir-birindən uzaq olanda isə təkrar olunur və mənası göstərilir.

Lüğətdə bəzən eyni söz iki imla ilə verilir. Məsələn: hava və həva, dava və dəva və s. Biz bu hallarda böyük şairin öz mülahizələrini və hələ, demək olar, heç işlənməmiş poetikamızın qanun-qaydalarını nəzərə alaraq, belə imla ixtilaflarına toxunmuruq, onları mənbədə olduğu kimi saxlayırıq.

Bundan başqa, seyrək hallarda biz bəzi iki-üçmənalı sözlərin konkret mənasını sözdən sonra mötəri-zədə aydınlıq üçün qısaca qeyd edirik.

Poetik mətndə qafiyənin olub-olmadığı yaxud doğrumu-yanlışını olduğu haqqında fikirləşərkən, hər şeydən əvvəl dayaq haqqında fikirləşməli, əvvəl dayağı tapmalıyıq. Qafiyədə çıxış nöqtəsi dayaq səsidir. Dayaq müəyyən olandan sonra qafiyəni müəyyən etmək çətin deyil.

(elmlər), nücum (ulduzlar), iidəba (ədiblər), iirəfa (ariflər), fünun (fənnlər). zünun (zənnlər), əşar (şerlər), asar (əsərlər) və bunlar kimi.

6) Filanı-hənanı qafiyədirlər, amma şəkilçi vasitəsilə qafiyədirlər. Əslində isə filan-həna, həm qafiyə sözlər deyildir. Birinin dayağı “n”, o birininki “a”dır.

7) Dad+rəs+fəryad+rəs: dayaq “d” səsidir, “rəs”lər fars şəkilçisi, yaxud fel kökü olsa da, azər- baycancada eyni mənada olduğu üçün rədifdir. Buna azərbaycanca “səs” sözü qafiyələndirilibsə də bu söz “s” qrupuna aiddir. Lakin əgər “dadrəs” və “fər- yadrəs”in biri olsaydı, o zaman “səs” sözü buna qafiyədəş olardı. Burada isə “səs” ilə “nəfəs” və “həvəs” qafiyələnir. Buna baxmayaraq, Sabir İc. 41-ci səhifənin sonunda qafiyəyə zənginlik vermişdir: dadrəs-fəryadrəs-səs-nəfəs-həvəs.

8) Zəkası-libası-qəbası-əbası=qafiyə sözləridir. Amma “libas” qafiyənin “s” qrupuna, yəni dayağı “s” olan qrupa, zəka, qəba, əba isə dayaq “a” olan qrupa aiddir. Bu yerdə lüğətdəki qafiyə ilə şerdəki qafiyə ayrılırlar, yəni bunlar, şerdə qafiyə olduqları halda, lüğətdə qafiyə olmurlar. Dayağ buna icazə vermir. Dörd sözün üçündə dayaq “A”dır: (əba, qəba, zəka), birində isə dayaq “s”dir: libas.

9) Azərbaycanca feil şəkilçisi alınma sözün şəkilçisi ilə qafiyələnir: anlar-cəfakar: “r” felin maddeyi-əsliliyəsindən kənarda olsa da, dayaqlaşır: lar- kar-ar qafiyə olur.

10) Bala (uşaq mənasında) - dala (arxaya mənasında) (səh 48) qafiyədir; “bala” kökdür “dal+a” şəki İçili sözdür, amma burada “bala”dakı son kök “a”sı “da!a”dakı son “a” şəkilçisini kökə bərabər edir və dayaqlaşdırır. Halbuki qafiyə lüğətinə bu söz “dala” deyil, “dal” şəklində girir. Habelə 1 c. səh. 49-da:

həmdəmi-razi sözü “yazi” sözü ilə qafiyələnmişdir. amma “razi”dəki “i” şəkilçidir, “yazi”dəki “i” isə (yazı, isim mənasında) kökdür. Dayaq burada “z” olmalı ikən, “i” olmuşdur. Lüğətə isə biri “raz”, birisi “yaz”i kimi girir.

11) İlan-çalan=yaxşı, hətta müqəyyəd qafiyədir - dayaq “n”dir. Amma felin əsli maddəsi olan “çal” sözündə dayaq “l” olmalıdır. Halbuki burada “l” olsa, qafiyəlikdən çıxar. Demək, feli sifət adlıq halında olan bir sözlə qafiyələnsə, dayağın yeri felin kökündən feli sifətin şəkilçisinə keçir. Səh. 50-də “yazan” ilə “zaman” qafiyələri də bu tipdəndir.

12) Səh. 51 -də zakonu-hamunu qafiyələrinə diqqət etməli. Burada “zakonu” əvəzinə “qanunu” daha düzgün qafiyə olardı, lakin Sabir məhz “zakonu” deməklə, müəyyən məqsəd güdmüşdür. Zakon-hamu qafiyə- daş sözlər deyilsə də şəkilçi bunları qafiyədəş edir.

13) Yenə bu səhifədə: qoyanlar-oxuyanlar. Hər iki qafiyə feldir. Əgər biz bunlara felin kökü (maddəyi-əsliliyyəsi) baxımı ilə yanaşsaq, bunlar qafiyə ola bilməzlər, çünki biri “qoy”, yəni dayağı “y”, ikincisi “oxu”, yəni dayağı “u”dur. Buna baxmayaraq, bunlar qafiyədəş sözlərdir. Bundan anlaşılır ki, fellərdən qafiyə yalnız felin kökü üzrə deyil, feli sifət üzrə də qanunidir.

14) Səh. 51-də: dersiz-beyinsiz sözləri zahirdə qafiyə olmazlar, çünki “siz”lər atılsa, “der” və “beyin” həm qafiyə olmazlar. Lakin bu “siz”lərin biri ikinci şəxs sən sözünün cəmi, ikincisi yoxluğu bildirən sifət şəkilçisidir, yəni müxtəlif mənalı sözlərdir, buna görə qafiyədirlər.

15) Səh. 57-də girişmənin çeşmin. Burada girişmə və çeşm sözləri, şəkilçi-rədif olmasa qafiyə yoxdur. Amma Sabir bunları “n” səsi vasitəsilə qafiyə etmiş-

lərin bu cürə ixtilafı folklor şerində olur və caiz sayılır; klassik poeziyada isə dayaq eşlərində belə ixtilaf qafiyənin tipini aşağı endirir, yəni tam qafiyə olmaqdan yarım qafiyə edir. Hər halda, burada “maz” rədi-fi bu yarımqüsuru örtür və Sabir qafiyəsi bundan bir şey itirmir. Həmin şerdə “bilməz” ilə “gülməz” qafiyələri də eynilə bu qiymətdə və quruluşdadır..

M.Ə.SABİR ŞEİRİNİN QAFİYƏ LÜĞƏTİ

Filoloji çalışmaların ən incələlərindən, həm də ən mürəkkəblərindən biri qafiyə məsələsidir. Qafiyə yaradıcılığı poetik yaradıcılığın çətin, fəqət, şirin bir qoludur. Qafiyə sənəti o qədər incə və dolaşıqdır ki, bunu yaxşı bilmək üçün ayrıca bir elm yaradılmışdır: qafiyəşünaslıq elmi. Qafiyəşünaslığın son dərəcədə az işlənmiş sahələrindən biri “qafiyə lüğəti yaratmaq sahəsidir.

Qafiyə lüğəti başlıca üç şəkildə olur. Birisi və ən böyüyü bir xalqın bütün poeziyasının qafiyə lüğəti, ikincisi bir şairin bütün əsərlərində yaratdığı, işlətdiyi qafiyələr lüğəti, üçüncüsü, bir şairin hər hansı bir əsərində yaratdığı qafiyələr lüğəti.

Bir xalqın poeziyasının qafiyələri lüğəti üçün N. Abramovun “Полный словарь русских рифм” adlı əsərinə baxın. Bu lüğətə rus şeri dilində 1912-ci ildən qabaq işlənən bütün sözlər girmişdir (V. Mayakovski yazır: bizim redaksiyalarımızın çap etdikləri şerlərin 80 faizi qafiyəli cəfəngiyatdır. Bunun səbəbi: redaktorlar ya dünənki poeziya haqqında heç bir təsəvvürə malik deyillər, yaxud poeziyanın nəyə lazım olduğunu bilmirlər... Savadlı redaktor belə şairlərə deməlidir

kı, ... sizm bütün qafiyələriniz sınıanmış qafiyələrdir, onlar çoxdan N. Abramovun “Rus qafiyələrinin dolğun lüğətimdə göstərilmişdir. Bax: B.ManKOBCKuü- KUK ucjiaxb CTHXH. MocKBa, 1952, CTp.5).

Bir şairin bütün əsərlərinin qafiyəsi üçün aşağıda “MƏ. Sabir şerinin qafiyə lüğəti”nə baxm. Sabir qafiyəsinin lüğətini Azərbaycan qafiyəsinin növləri baxımından təsnif etmək, onun tipologiyasını izah və müəyyən etmək bizim gələcək qafiyəşünaslığımızın çox maraqlı və çox əhəmiyyətli bir filoloji işidir. Sabirdə hansı qafiyə növü kəmiyyət və keyfiyyətə necədir? Ən demokratik və bu cəhətdən ən böyük şairimiz olan Sabir yaradıcılığında qafiyə baxımından nə kimi xüsusiyyətlər var? Sabir qafiyəsindən elmi nəticələr çıxarmaq üçün nə kimi filoloji əməliyyat aparmaq lazımdır? Şairin böyüklüyü qafiyə sahəsində nədə və necə öz əksini tapmışdır? Sabir qafiyəsinin leksik, qrammatik və fonetik təhlili kimi məsələlər öz icraçısını və ya müəllifini gözləyən ayrıca tədqiqat mövzudur və çox maraqlı mövzudur.

II Hissə

“HOPHOPNAMƏ”DƏ “A” DAYAQLI QAFİYƏLƏR

- a! /I, 231/
Baba /II, 82/
bimühaba /II, 34/
Əba/I, 180/3 dəfə
vəba /II, 82/
qəba /I, 42/ 2 dəfə
həba /II, 184/
mərhəba /III, 44/ 3 dəfə
nücəba /II, 26/ 2 dəfə
ziba /III, 10/ 4 dəfə
şəkiba /III, 10/
fətava/II, 142/
hava /murdar hava. II, 53/2 dəfə
hava /başı havalı. I. 104/
dəva /dərman. II, 173/ 7 dəfə
nəva /III. 100/ 5 dəfə
binəva /II, 7/ 2 dəfə
rəva /II, 38/8 dəfə
narəva /III, 57/
fərmanrəva /III, 129/
masəva /II, 36/
həva /həvəs. I, 101
həva/saf, təmiz. III, 12/
həva /səma, I, 227/
dəva /dalaşmaq. I, 66/
dəva /müharibə. II, 84/ 4 dəfə
məva /I, 228/ 5 dəfə
iğva /I, 38/
ey va!.. /II, 21/

liva /I, 192/
şəkva /I, 232/
həlva /I, 76/
rüsva /II, 39/ 3 dəfə
fitva /II, 67/
pişiva /III, 57/
ğa /qarğa-ğa!/III, 97/
ağa /III, 97/ 2 dəfə
Ağa / xüsusi isim. II, 142/
qurbağa /I, 213/
çağa /uşaq. I, 213/ 2 dəfə
ibqa /I, 85/
qovğa /III, 104/
bəqa/11, 15/3 dəfə
mütləqa /II, 10/ 2 dəfə
fələqqa /I, 90/ 2 dəfə
tərəqqa /I, 46/
həqqa/III, 18/
mahliqa /II, 38/
xoşliqa /III, 97/
qarğa /III, 97/ 3 dəfə
darğa /I, 207/
dasqa /I, 90/
qada /qəza. I, 149/
sevda /II, 39/ 4 dəfə
buğda/I, 108/
əda /III, 64/ 6 dəfə
əbəda /I, 227/ 4 dəfə
pakizəda /II, 38/
gəda /II, 7/ 2 dəfə
səda /III, 104/ 10 dəfə
fəda /II, 38/ 2 dəfə
canfəda /II, 11/
həçanqəda /III, 30/

hikmətəda /III, 57/
qida /11,26/
ibtida /III, 57/
peyda /II, 34/ 2 dəfə
şeyda /II, 39/ 4 dəfə
yəlda /III, 26/
qırılma/I, 106/
mırılma /I, 106/
fırılma/I, 128/
hırılma/I, 128/
gurulma /I, 128/
dərdə/II, 194/
fərdə /II, 194/
xuda /III, 117/7 dəfə
kədxuda/II, 178/
hüda /III, 30/
müddəa /III, 16/3 dəfə
iddia/I, 103/2 dəfə
istida /III, 17/
təqaza/II, 156/
mağaza /I, 214/
əza /III, 30/ 3 dəfə
qəza /III, 21/ 3 dəfə
cəza /III, 111/3 dəfə
ma-məza /III, 21/
səza /II, 162/ 4 dəfə
nasəza /III, 30/
müqtəza /III, 57/
fəza /III, 56/
fərəhfəza/III, 106/
əmniyyətfəza /III, 63/
riza /II, 173/ 4 dəfə
beyza/III, 18/
iyza/II, 122/

imza /II, 67/ 2 dəfə
qoza /III, 94/
müsibetza /I, 76/
əfza/III, 12/
zövqəfza/III, 17/
/söylə/ya? /II, 43/ 2 dəfə
ya /yaxud II, 84/
aya? /III, 18/
bəlaya/II, 156/
xudaya /II, 21/
həya /I, 231/5 dəfə
ziya /III, 17/ 5 dəfə
riya-miya /I, 234/
əcniya /III, 29/
riya /I, 180/ 2 dəfə
kibriya /III, 108/
coğrafiya AI, 13/
miihəyya A, 115/2 dəfə
xülya/II, 173/
dünya /III, 61/ 12 dəfə
dərya /UI, 33/ 2 dəfə
boya A, 68/
guya AI, 21/
ehya A, 116/6 dəfə
əşya /II, 13/3 dəfə
röya A, 227/ 3 dəfə
zəka /III, 30/ 4 dəfə
iştika /III, 107/
bala /yüksək III, 26/ 2 dəfə
bala /uşaq. I 48/ 6 dəfə
bala /kitab, I, 149/ 2 dəfə
vala/yüksək, böyük. II. 131/
tapdala/II, 71/
qurdala /II, 30/

kala /sərmayə. II, 142/
hala /II, 34/ 2 dəfə
cala /11, 71/
ağla /I, 65/ 3 dəfə
bağla/II, 18/2 dəfə.
dağla/II, 18/
yumaqla /I, 65/
bəla/III, 16/ 17 dəfə
kürbəbəla /II, 22/
lilvəla /dostluq xatirinə. III, 30/
vükəla/I, 171/
bərmala /III, 122/ 3 dəfə
mübtəla /I, 144/ 2 dəfə
mövla/II, 143/
tila /II, 22/
ibtila /III, 36/
etila /II, 15/
Leyla/II, 143/
müəlla/I, 126/
müsəlla/I, 126/
təcəlla /II, 122/ 2 dəfə
illa/11, 184/
qaqqılla /I, 73/
rıqqılla /I, 73/
molla /III, 18/5 dəfə
imla /II, 65/
anla /I, 138/11 dəfə
banla /I, 73/ 3 dəfə
danla/I, 163/
yanla/I, 163/
samanla /I, 144/21 dəfə
qol-qola/I, 165/
qamarla /II, 28/
damarla /II, 28/

hamarla /II, 28/
yumarladın /II, 28/
toparladın /II, 28/
əsla/III, 101/7
dəfə bula /göz yaşına. II, 8/
arzula /II, 8/
şəhla/III, 18/
boşla /I, 86/ 2 dəfə
xoşla /I, 86/ 2 dəfə
əla /II, 62/ 3 dəfə
ila /I, 85/
səma /III, 56/ 2 dəfə
üləma /I, 171/2 dəfə
iyma /II, 84/
amma /III, 47/ 5 dəfə
müsəmma /II, 21/
müəmma /I, 137/ 3 dəfə
xurma /III, 47/ 2 dəfə
mollanüma /II, 22/
çöhrənüma /II, 17/
kitinüma /III, 29/
cəhannüma /III, 61/
rəhnüma /III, 57/
hüma /III, 97/
ana /III, 98/ 4 dəfə
bana /mənə. II, 53/ 2 dəfə
dana /I, 122/
dana /bilici, alim. II, 142/ 2 dəfə
həmana /II, 34/
sana /sənə. II, 11/3 dəfə
haçan /I, 122/
ədna /II, 39/
səna /I, 234/ 3 dəfə
fəna /fani. III, 124/

fəna /pis. III, 18/
həna /I, 150/ 2 dəfə
bina /binayi-zülm. II, 178/ 2 dəfə
bina /görən. III, 18/
bina /məktəb. III, 87/
qina /II, 26/
etina /II, 173/ 3 dəfə
Anna /isim. I, 88/
anna /anla. I, 88/
danna /danla. I, 88/
təmənna /II, 122/ 4 dəfə
aşina /III, 134/ 5 dəfə
məna /III, 18/ 6 dəfə
ətəna /III, 33/
bisərü pa /II, 39/ 2 dəfə
sərpa /I, 116/3 dəfə
badpa /I, 192/
arpa /II, 179/ 2 dəfə
bərpa /II, 34/ 3 dəfə
ara /I, 171/2 dəfə
güvara /II, 34/
qara /I, 229/ 6 dəfə
Dara /qədim İran şahı. II, 35/
müdara /III, 24/
yara /II, 35/2 dəfə
kirdigar! /III, 24/
dilara /II, 143/ 2 dəfə
aləmdara /III, 26/
para/pul I, 229/ 5 dəfə
səfara /II, 34/
Buxara /şəhər. II, 35/
hara/III, 112/
qəra /qara. I, 38/
füqəra /I, 139/ 6 dəfə

v i'izəra /I, 171/
ıməra /I, 97/
ariyətsora /III, 36/
şüora /III, 16/
macəra/III, 13/
zira /III, 162/
ora/III, 112/
mübərri /III, 41/
bura/III, 112/2 dəfə
şura /məclis. III, 131/
şura /iclas. II, 13/
şura /məşvərət. II, 66/
Zəhra /xüsusi isim. III, 28/
səhra /II, 156/
icra /11, 66/ 3 dəfə
əsa /II, 22/
bəsa /II, 43/
məsa /III, 18/2 dəfə
nisa /I, 64/
kənisa/II, 156/
tərsa/II, 139/
ta /I, 231/
ata /I, 150/ 4 dəfə
xəta /II, 43/ 5 dəfə
həttə /11,21/
dua /II, 159/ 10 dəfə
qafa /I, 104/
vəfa /III. 46/ 7 dəfə
ürəfa/I, 171/
səfa /II, 46/ 11 dəfə
basəfa /III, 122/
xəfa/TII, 61/
dərxfə /III, 136/
cəfa /III, 34/ 2 dəfə

şəfa /I, 180/
ifa /III, 43/ 4 dəfə
miiqəffa/11, 143/
istefa /II, 166/ 2 dəfə
yaxa /I, 206/ 2 dəfə
səxa /II, 26/ 2 dəfə
çalxa /1,210/
çuxa /I, 88/3 dəfə
ha /hədələmə. I, 231/ 2 dəfə
həyaha /II, 142/
bəha/qiymətli. III, 106/
kəmbəha/III, 184/
intiha /I, 202/
imha /II, 66/
düha/II, 13/
ca/yer. III, 124/
nabəca /II, 43/
cabəca /II, 173/
rica /III, 64/ 3 dəfə
yekca /II, 67/ 4 dəfə
qoyunca/I, 100/
doyunca/I, 100/
soyunca /1, 100/
qoca /I, 178/ 2 dəfə
xoca /I, 178/
uca /I, 178/ 2 dəfə
yaşa /III, 44/
tamaşa /II, 182/ 3 dəfə
haşa /II, 34/
mayəşa /III, 202/
inşa /II, 143/
boşa /I, 150/ 2 dəfə
dilgüşa /III, 87/
izzətgüşa /III, 29/

“HOPHOPNAMƏ”DƏ “B” DAYAQLI QAFİYƏLƏR

- ab /II, 179/3 dəfə
bab /qarı. III, 128/
kəbab /kabab. III, 14/
dilkəbab /II, 180/
ərbab /II, 179/
əsbab /III, 76/
əhbab /I, 191/
səvab /III, 123/ 3 dəfə
cəvab /cəvab III, 94/
əsvab/I, 191/
qab /I, 180/
əlqab /I, 191/
işqab /şkaf, I 208/
boşqab /I, 208/
adab /III, 125/2 dəfə
qəndab /III, 76/
ədalətməab /III, 156/
irtikab/I, 106/
qüllab /qullab III, 76/
cənab /III, 94/ 2 dəfə
alicənab /III, 15/
meyi-nab /III, 76/
ictinab /II, 41/2 dəfə
innab /III, 76/
xunab /III, 76/
xərab /xarab. I, 221/ 2 dəfə
xanəxərab /I, 208/ 3 dəfə
milxərab /III, 21/
şərab /III, 122/ 2 dəfə
iztirab/III, 13/
qürab /I, 221/

türab /111,21/
mehrab /III, 76/
hesab /11, 41/ 2 dəfə
müstətab /III, 15/
kitab /I, 207/ 5 dəfə
xıtab /III, 124/
şıtab /III, 13/3 dəfə
xab /III, 76/ 2 dəfə
bilintixab /II, 41/
səhab /III, 128/
hicab /I, 126/
ləqəb /III, 54/
müəddəb /I, 113/
ədəb /III, 134/ 2 dəfə
bəadəb /III, 131/
varisi-əb /II, 107/
kövkəb /III, 26/
mükövkəb /III, 26/
əğləb /I, 149/
tələb /III, 107/
yarəb /I, 142/2 dəfə
məşrəb /I, 149/
həsəb /II, 107/
paknəsəb /II, 107/
məktəb /II, 33/ 2 dəfə
mürəttəb /I, 113/
məzhəb /I, 149/ 2 dəfə
laməzhəb /II, 33/
əcəb/III, 107/
şəb /III, 54/ 3 dəfə
qaib /I, 57/ 2 dəfə
naib /III, 199/
saib /III, 199/
əcaib /I, 57/

hobib /xüsusi ad. 11, 183/
tərgib /I, 38/
ədib/II, 183/
tədib/I, 173/
tokzib/I, 173/
tərkib /I, 38/
talib A, 132/
təxrib /I, 173/
münasib A, 132/
sərtib /I, 173/
tapıb /I, 51/
yatıb /I, 51/

HOPHOPNAMƏ”DƏ “Q DAYAQLI QAFİYƏLƏR

qabaq /II, 6/3 dəfə
soqaq /II, 159/
fırıldaq /I, 46/
bardaq /I, 85/
çardaq /I, 85/
budaq /III, 97/ 2 dəfə
məzaq /II, 16/
uzaq /II, 159/2 dəfə
ayaq /I, 90/ 4 dəfə
sayaq /I, 52/
səyaq /I, 213/2 dəfə
ləyaq /I, 213/
imtiyaq /III, 62/ 2 dəfə
parlaq /III, 97/
ulaq /II, 15/
qulaq /I, 90/ 2 dəfə
damaq /I, 90/ 3 dəfə
qaymaq /II, 180/
oxumaq /I, 51/
dadanaq /I, 52/
çanaq /II, 135/2 dəfə
qıpaq /II, 135/
sınaq /II, 135/
oynaq /I, 147/
dırnaq /I, 85/
papaq /I, 213/
yaraq /I, 52/
təmtəraq /II, 15/
iraq /III, 97/2 dəfə
qıraq /II, 15/ 2 dəfə
çilçıraq /III, 128/

quraq /1, 126/
sarsaq /111, 97/
yataq /11, 15/7 dəfə
yaltaq /111, 97/
otaq /11, 16/
ortaq /1, 167/
müştəq /1, 67/ 2 dəfə
afaq /1, 46/
nifaq /11, 6/ 2 dəfə
ittifaq /III, 90/
ufağ /1, 176/6 dəfə
qaçaq /I, 52/
haçaq /I, 127/
alçaq /1, 92/
qoçaq AI, 6/ 3 dəfə
qoççaq /1, 67/
ancaq/II, 182/
yığıncaq /II, 182/
oyuncaq /I, 147/
ocaq /III, 98/
qucaq /III, 98/
uşaq /III, 92/ 10 dəfə
iişşaq A, 58/
zövq/III, 132/
şövq /III, 132/
mütləq /III, 64/ 2 dəfə
əhməq /III, 101/
əlhəq /III, 64/
əlaiq /I, 60/
faiq /I, 59/
şaiq /III, 129/2 dəfə
sadiq /I, 202/
sədiq /III, 89/
layiq/III, 129/2 dəfə

fasiq /III, 54/
natiq /I, 202/
münafiq /I, 202/
rəfiq /III, 89/
şəfiq /III, 89/
aşıq /III, 54/
yabanlıq /I, 214/
cəvanlıq /I, 41/
nadanlıq/I, 145/
meydanlıq/I, 145/
yanlıq/I, 145/
ziyanlıq /I, 46/ 2 dəfə
yamanlıq /I, 46/
dumanlıq /I, 214/
aranlıq/I, 147/
qarandıq /qaranlıq. I, 180/
qaranlıq /I, 214/
güzəranlıq /I, 147/ 6 dəfə
niğəranlıq/I, 147/
viranlıq/I, 145/
giranlıq /I, 147/
ayranlıq /I, 145/
boranlıq /I, 147/
pöranlıq/I, 147/
insanlıq /I, 145/
xanlıq /I, 214/
hüquq /III, 59/
oğurluq /III, 105/
doğruluq/III, 105/
Oruq /xüsusi isim. I, 41/
yumuruq /I, 41/
vüsuq /III, 59/
eşq /I, 39/
məşq /I, 39/

HOPHOPNAMƏ"DƏ "Ğ" DAYAQLI QAFİYƏLƏR

ağ /1, 67/

bağ/111. 128/7 dəfə

dağ /1, 194/ 5 dəfə

yağ /piy. I, 51/2 dəfə

yağ /yağış I, 167/

lağlağ /I, 213/

çırağ/I, 105/

sağ /səhhətli. I, 167/4 dəfə

sağ /tərəf. 1, 194/ 2 dəfə

çağ /vaxt. I, 167/ 2 dəfə

bəliğ /çox, artıq. III, 129/

ding/III, 129/

HOPHOPNAMƏ”DƏ “D” DAYAQLI QAFİYƏLƏR

- ad /nişan. I, 207/
ad /şöhrət. I, 153/ 3 dəfə
ad /isim. I, 165/ 3 dəfə
bad/bada getmək. I, 108/3 dəfə
abad /III, 15/3 dəfə
feyzabad /I, 177/
bərabad/I, 177/8 dəfə
Qubad /xüsusi isim. I, 214/
arvad/I, 153/ 14 dəfə
etiqaq /III, 91/2 dəfə
bədətiqaq/I, 161/
iniqaq /II, 44/
dad /kömək. II, 68/ 3 dəfə
dad /ləzzət. I, 154/ 3 dəfə
bidad /ey dad. bidad. 11-20/
bamdad/sübh. III, 131/
imdad /I, 204/ 4 dəfə
istimdad /III, 22/
əcdad /I, 217/2 dəfə
istedad /III, 22/ 2 dəfə
tədad /I, 92/
nəjad /I, 214/
zad/şey. I, 214/ 4 dəfə
azad /III, 12/12 dəfə
növzad /III, 125/ 2 dəfə
təzad /II, 44/ 3 dəfə
pərizad /II, 19/ 2 dəfə
həmzad /I, 36/
yad /özgə. I, 153/
yad /hafizə. I, 105/ 20 dəfə
inqiyad /111, 131/2 dəfə

izdiyad /i, 107/
ziyad/111, 130/2 dəfə
fəryad /111, 13/ 10 dəfə
övlad/111, 13/13 dəfə
cəllad /II, 145/ 2 dəfə
damad /I, 176/
etimad /III, 130/ 2 dəfə
inad /11, 44/ 3 dəfə
övrad /I, 92/
irad /I, 204/
 murad /111, 19/ 2 dəfə
ətrad /111, 22/
kəsad /1,214/
fəsad /I, 161/4 dəfə
ustad/III, 198/
dadü stad /III, 114/
əhfad /1,213/4 dəfə
ittihad /I, 78/ 6 dəfə
ictihad /I, 94/
Fərhad /xüsusi ad, III, 14/
icad/II, 145/2 dəfə
şad /I, 177/ 18 dəfə
əhli-rəşad/III, 19/
dilşad/III, 126/4 dəfə
“İrşad”/qəzet. I, 154/
irşad /II, 118/2 dəfə
qədd/II, 94/
hədd /III, 94/
mədəd/III, 133/
Bələd /I, 69/ 2 dəfə
vələd /III, 133/2 dəfə
həsəd /I, 69/
bənd/III, 125/
pay bənd /III, 123/

dilbænd /III, 134/ 3 dəfə
dərbænd /II, 137/
peyvænd /III, 130/2 dəfə
qənd /I, 37/
gülqənd /I, 65/
Səmərqənd /şəhər. II, 137/
fərzənd /III, 13/ 4 dəfə
bülənd /III, 126/ 4 dəfə
sudmənd /III, 134/
kəmənd/III, 125/
dövlətmənd /III, 105/
ərcümənd /III, 129/ 3 dəfə
manənd /III, 134/ 3 dəfə
pəsənd /III, 134/
xürsənd /II, 137/ 2 dəfə
nuşxənd /III, 123/
hərçənd /I, 65/
aid /I, 59/2 dəfə
fəvaqid /III, 50/ 3 dəfə
zaid /I, 55/ 2 dəfə
təzaid /III, 50/
mütəzaid /I, 55/
cəraid /I, 59/
təcdid/I, 126/
seyyid /I, 126/
təqlid /I, 126/
təlid /II, 184/
müqəllid/I, 126/
vahid /I, 152/
mülhid /I, 152/
Məcid /xüsusi ad. II, 184/
məscid /II, 152/
od /II, 81/
zavod /II, 81/

mod /11,81/
ard /1, 106/
nəbərd/1, 116/
dərd /I, 116/
zərd /111, 124/
mərd/1, 159/
cəvanmord /III, 123/
sərd /II, 147/
tərd/I, 159/3 dəfə
fərd /I, 159/3 dəfə
ud/udmaq. I, 223/
ud/ağac. III, 127/
ıd/musiqi aləti. III 127/
məfqud /111, 14/
mərdud /II, 158/
mövlud /III, 125/
Nəmnıd /xüsusi ad. II, 158/
mətrud /II, 158/
vürüd /III, 125/
məqsud/III, 14/
vücud /II, 82/
siicud /II, 82/
məsud /III, 125/

“HOPHOPNAMƏ”DƏ “E” DAYAQLI QAFİYƏLƏR

təbe/III, 131/

də/demək. J, 206/ 9 dəfə

yə/yemək. I, 206/ 7 dəfə

zay e /I, 38/

sənaye /I, 38/

same /III, 131/

vodə /II, 160/
mədə /II, 160/
aludə /I, 43/
asudə /I, 43/
fərsudə /I, 43/
bihudə /I, 43/
qəmzə /I, 57/
ayə /I, 82/ 2 dəfə
qayə /I, 216/
viqayə /I, 171/
dayə /III, 125/
mayə /II, 22/2 dəfə
bimayə /I, 216/
sərmayə /I, 82/2 dəfə
payə /III, 15/2 dəfə
payəbəpayə /I, 101/
pirayə /III, 125/2 dəfə
sayə /I, 216/
həmsayə /III, 109/
binəhayə/III, 15/
nərəyə /III, 112/
ariyə /I, 92/
sariyə /I, 92/
cariyə /I, 93/
tərəkə /I, 83/
çərəkə /I, 83/
elə /eləmək. I, 165/ 8 dəfə
belə /göstərici. I, 50/
bir belə /I, 150/2 dəfə
bundan belə /sonra. I, 233/ 7 dəfə
məzbələ/II, 141/
vəlvələ /I, 165/
məşğələ /II, 141/
zəlzələ /I, 165/ 2 dəfə

kərtonkələ/1, 165/
hövsələ /I, 165/
hələ /I, 165/ 3 dəfə
həlhələ /I, 165/
mərhələ/III, 13/
məsələ /II, 42/2 dəfə
əzbərlə /I, 40/
tərlə A, 40/
çərlə /I, 40/
bəslə /III, 129/
bilə-bilə /I, 233/
dil-dilə /zərf. III, 81/
gilə /III, 81/
pürsiləsilə /III, 81/
eylə /eyləmək. III, 130/ 2 dəfə
neylə /nə eylə. III, 92/
söylə /III, 92/ 3 dəfə
həngamə Ali, 15/
əmmamə A, 126/
camə /III, 15/2 dəfə
diinimə /I, 116/
məzmumə /III, 31/
girişmə /I, 57/
nə / ? III, 43/3 dəfə
divanə /I, 90/ 5 dəfə
pərvanə /111,80/3 dəfə
qanə-qanə/qana-qana. I, 152/
aşıqanə /III, 61/
danə /III, 80/ 3 dəfə
səddanə AII, 73/
mərdanə /III, 16/2 dəfə
dürdanə /III, 43/
fərzanə/III, 131/
nanə /I, 88/

biganə /III, 80/ 3 dəfə
ianə /I, 73/
qafilanə /I, 152/
zəmanə/I, 152/
peymanə /III, 73/
məhmumanə /III, 24/
məhrumanə /III, 24/
məsumanə /III, 24/
cananə /I, 148/
əhraranə /III, 43/
təranə /II, 72/
viranə /III, 13/ 5 dəfə
əfsanə /III, 43/
məstanə /I, 91/
xanə /III, 13/4 dəfə
meyxanə /III, 73/
hərəmxanə /III, 129/ 2 dəfə
həmxanə /III, 80/
qiraətəxanə /I, 143/
bütəxanə /III, 80/
bəhanə /I, 88/
şanə /III, 80/ 2 dəfə
kaşanə/I, 148/
yenə /II, 175/ 3 dəfə
gənə /I, 168/
nəmənə? /II, 23/
nənə /I, 168/
sənə/il. II, 175/
ənənə /II, 175/
xəzinə/III, 15/
sinə /III, 15/
ibarə/I, 103/
avarə /II, 36/ 3 dəfə
həmvarə /II, 37/

qarə qara. II, 152/5 dəfə
üzüqarə /III, 68/
nəzarə /I, 103/
həzarə /111,61/
imarə /III, 12/
parə /para-pul. I, 147/
parə /parça. I, 208/
şərarə /III, 12/
sitarə /III, 61/
çarə /I, 152/8 dəfə
biçarə /II, 36/ 9 dəfə
məqbərə /III, 112/
heyvərə /I, 212/
kərə /kərrə. 111, 97/ 3 dəfə
məsxərə /I, 212/2 dəfə
pəncərə /I, 47/
birdən-birə /I, 212/2 dəfə
yorta-yügürə /I, 223/
dəstə/III, 104/
istə /III, 129/ 2 dəfə
üst-üstə /III, 104/
əlbəttə /I, 189/
küftə/II, 193/
aşüftə /III, 125/
siiftə /II, 193/
xüftə /III, 125/
aşüftə /I, 57/
baziçə/I, 156/
gecə /I, 65/
necə /I, 65/ 2 dəfə
əyləcə /I, 143/
şkəncə/11, 178/
əndişə /III, 14/
tişə /III, 14/

“HOPHOPNAMƏ'DƏ “Z DAYAQLI QAFİYƏLƏR

az/azmaq. I, 126/ 4 dəfə
bir az /II, 59/
beçəbaz /II, 59/
xoşa vaz /III, 132/
dılnevaz /III, 133/
pişvaz /III, 132/ 2 dəfə
Vladqafqaz/III, 15/
ğaz/I, 126/ ağaz /III, 61/2
dəfə kağaz /I, 214/
boğaz /I, 214/
loğaz/1,214/
bədiəpərdaz /III, 61/
təranəpərdaz /III, 61/
ezaz /III, 15/ 2 dəfə
yaz/fəsl. III, 95/ 2 dəfə
yaz/yazmaq. I, 233/ 21 dəfə
niyaz /II, 30/5 dəfə
biniyaz /III, 126/ 3 dəfə
nəmaz /III, 127/ 5 dəfə
əhli-nəmaz /II, 59/
dəstəmaz/I, 164/
utanmaz /I, 46/
naz/III, 124/6 dəfə
tənnaz /II, 9/
raz/III, 15/3dəfə
istiqrax /II, 49/
təraz /I, 164/
sərfəraz /III, 100/ 6 dəfə
zirax /II, 59/ 3 dəfə
tirax /III, 132/

gərdonforaz /III, 132/
sərforaz /III, 133/
saz /III, 126/ 3 dəfə
dəmsaz /I, 9/
mümtaz /III, 15/2 dəfə
əhli-məcəz/I, 164/
ecaz /III, 61/
əz/əzmək. I, 41/
gəz/gəzmək. I, 41/ 4 dəfə
dərbilməz /I, 39/
gülmöz/sifət. I, 39/
ərəz /I, 94/
qərəz /I, 94/
mərəz /I, 94/
biz /I, 125/ 3 dəfə
biz-biz /III, 42/
fərəhbiz /I, 69/
diz /I, 168/
əziz /III, 93/
dəhliz /I, 69/
ləbriz /I, 69/
Təbriz/xüsusi ad. I, 69/
siz /I, 125/ 3 dəfə
beyinsiz /I, 51/ dersiz /I, 51/
nimxiz /I, 69/
naçiz /III, 121/
öz /I, 230/
müxtəlif şəkilçilərlə 17 dəfə
göz /I, 230/
müxtəlif şəkilçilərlə 22 dəfə
qaş-göz /11-90/
söz /II, 74/ 18 dəfə
donquz /III, 94/
ruz/III, 13/
bruz /III. 13/

üz /III, 42/ 7 dəfə
düz /I, 106/2 dəfə
gündüz/I, 174/
yüz-yüz/I, 106/
öküz /II, 74/ 2 dəfə

"HOPHOPNAMƏ"DƏ "İ" DAYAQLI QAFİYƏLƏR

- adi/adət edən. III, 114/
indi /I, 180/
qazi /I, 126/ 2 dəfə
yazi/yazı. I, 49/
riyazi /I, 126/
mazi /II, 50/
razi /II, 49/
ərazi/I, 126/
məcazi /I, 188/
hicazi /I, 188/
dayi/dayı. I, 159/
fədayi /I, 159/
kərbəlayi /I, 159/
vəfayi /I, 159/
ali /I, 97/ 4 dəfə
xali /I, 37/
hali /III, 87/
bəli /II, 23/
Kəlbəli/xüsusi ad. II, 152/
Vəli/xüsusi ad. II, 23/ dəli/II, 152/
Məndəli/Məhəmməd Əli. I, 173/
zəli /I, 173/
gülməli/sifət. II, 152/
ikidilli/ikiüzlü. I, 201/
milli /I, 201/
cavidani /III, 36/
məani /III, 61/
asimani /III, 61/
osmani /II, 87/
fani /III, 36/ 2 dəfə

ruhani /III, 198/
bari /I, 106/3 dəfə
cari /III, 107/2 dəfə
geri /II, 134/
dəri /II, 134/
ötəri/üçün, görə. I, 176/
müştəri /I, 186/ 2 dəfə
cəri /I, 186/
iri /I, 198/
biri/bir nəfər. I, 198/ 2 dəfə
diri /I, 198/
Piri/xüsusi ad. II, 134/
siyasi /I, 173/
qanuni-əsasi /I, 173/
xəlvəti /I, 153/
ilahi /III, 24/ 8 dəfə
kəmahı /III, 24/
rahi /I, 210/
keçi /I, 47/ 2 dəfə
qıyqacı /III, 82/
naci /III, 187/
haci /III, 82/
kişi /III, 104/ 4 dəfə

“HOPHOPNAMƏ'DƏ “I” DAYAQLI QAFİYƏLƏR

babı /II, 23/ 8 dəfə
qullabı /II, 24/ 8 dəfə
urusbaşdı/urusbaşlı. I, 204/
başıdaşdı/başıdaşlı /1, 219/2 dəfə
yaşdı/yaşlı. 1, 204/
saşdı/saşlı. I, 204/
dayı /II, 59/
kablای /II, 59/
hərcayı /II, 59/
qapalı /I, 103/
haralı /I, 103/
dəliqanlı /II, 161/
milyanlı/milyonlu. II, 170/
ərkanlı /II, 170/
samanlı /II, 170/
imanlı/II, 161/
osmanlı /II, 52/
canlı /II, 161/
şanlı /II, 170/
quranlı /II, 170/
izanlı /II, 52/
hamı /I, 68/
tanı /III, 47/ 4 dəfə
qlasnı /II, 160/
ban /I, 143/ 2 dəfə
qarı/
darı /I, 89/ 2 dəfə
sarı/tərəf. III, 97/
tarı/tanrı. I, 52/
yuxan /I, 143/ 2 dəfə
naşı/nabələd. I, 153/

HOPHOPNAMƏ”DƏ “Y DAYAQLI QAFİYƏLƏR

- ay/vaxt. I, 90/ 6 dəfə
əlif-bay/əlifba. I, 138/
vay /III, 116/3 dəfə
əzvay /I, 72/
axvay /II, 189/
oxqay /I, 90/ 4 dəfə
yay /I, 72/ 4 dəfə
mumyay /I, 72/
lay-lay /I, 113/3 dəfə
nay/ney I, 192/
pay /II, 189/ 4 dəfə
haray /III, 116/
uray /I, 192/
tay /I, 103/
tay-tay /I, 76/
hay-hay /I, 72/
çay/nəhr. II, 6/
çay/içilən. II, 42/
əlif-bey /I, 212/
zey /I, 97/
yey /”y”
hərfi I, 212/
Key/şah. I, 214/ 2 dəfə
key/küt. I, 55/
gey/geymək. I, 183/
yublei/yubilei /II, 183/ 2 dəfə
mey/şərab. I, 215/
Məyamei/şəhər. I, 214/
nikpei /III, 127/
Rey/ölkə. I, 215/6 dəfə
tey /yolları keçib getmək. II, 183/
hey/nida sözü. I, 214/

hey/”h” hərfləri I, 56/
çey /I, 07/
şey /I, 214/6 dəfə
dəy/dəymək. 111, 95/
oy/göz oymaq. I, 220/
qoy /I, 220/ 2 dəfə
doy /I, 68/
soy /I, 220/ 2 dəfə
göy/səma. 111, 94/
buy/qoxu. I, 175/
nıy/saç, tük. I, 57/
ruy/üz. 1, 57/
xuy/xasiyyət. 1, 175/

“HOPHOPNAMƏ”DƏ “K” VƏ “C” DAYAQLI QAFİYƏLƏR

- bak /111, 77/
bibakl, 107/
çalak/I, 100/4 dəfə
həlak /II, 166/
dəllak /I, 152/
əmlak /III, 14/ 3 dəfə
əflak /III, 62/ 2 dəfə
namnak /III, 77/
xətərnak /I, 49/
pak /I, 100/ 5 dəfə
mömini-pak /I, 232/
idrak /III, 62/ 3 dəfə
biidrak /II, 70/
ətrak /III, 43/
tak /III, 77/
xak /III, 14/ 7 dəfə
Zöhhak/xüsusi ad. III, 77/ 2 dəfə
çak /III, 77/ 2 dəfə
xatak /III, 77/2 dəfə
ək/əkmək. III, 102/
Ətabək/xüsusi ad. I, 94/
bəbək /I, 108/ 2 dəfə
təzək /I, 206/
düzək /I, 206/
fələk /I, 82/
bilək/II, 102/
dilək/II, 102/
demək /II, 125/ 2 dəfə
yemək /I, 108/ 2 dəfə
əmək /I, 88/
kömək /I, 206/

hənək /II, 125/
inək /I, 206/
dərək AI, 83/
dirək /I, 230/
gərək /I, 230/
çərək /I, 44/
zirək AI, 191/
çörək /I, 230/
ürək A, 206/ 2 dəfə
dürəkAI, 191/
kürək A, 206/
türək/türk. II, 191/
tək A, 94/
çək/III, 102/2 dəfə
ləçək /III, 93/
çiçək /III, 93/
bişək /II, 192/
eşşək /II, 192/
əyyarəlik A, 65/
fərralik /I, 65/
eşik A, 224/
beşik /I, 224/ 2 dəfə
deşik A, 224/
keşik /I, 224/ 2 dəfə
yük /II, 58/
tük /II, 58/
ləng /I, 182/
pələng/I, 182/
səpələng /I, 182/
rəng A, 128/
zirəng /I, 182/
təng /I, 194/ 2 dəfə
hövsələtəng A, 182/
diltəng /III, 41/

cəfəng /I, 182/
tufəng /I, 194/ 3 dəfə
nəhəng/1, 182/
sərhəng/I, 192/
cəng /I, 194/ 7 dəfə
qəşəng /I, 182/
fişəng/1, 192/

HOPHOPNAMƏ”DƏ DAYAQLI QAFİYƏLƏR

- al/fel. III, 112/ 10 dəfə
bal /I, 65/
iqbal /111, 87/ 3 dəfə
istiqlal /111,21/
vəbal /I, 37/
əhval /III, 104/ 9 dəfə
xoşəhval /I, 167/
əqval /II, 116/ 2 dəfə
zəval /III, 35/ 3 dəfə
əmval /III, 21/ 2 dəfə
minval /111, 94/ 3 dəfə
qaval /I, 65/
qal/fel. 1, 152/ 12 dəfə
qal/söz. II. 117/2 dəfə
baqqal /I, 167/ 9 dəfə
saqqal /I, 167/ 2 dəfə
məqal /III. 87/
əsqal /III, 21/2 dəfə
qoğal /I, 65/
əşğal /II, 116/
dal/dalmaq /II, 68/
dal/arxa, sonrası. II, 117/
dal/dala qalmaq. I, 48/ 6 dəfə
əbdal/II, 188/
etidal /III, 31/
cidal /I, 195/
məqal /II, 59/
nıkməal /I, 59/
Zal/xüsusi ad. I, 168/
azal/azal m aq. I, 64/
ibzal /II, 151/

infial /I, 136/
yal/saç. 11, 30/
əyal /II, 26/
xəyal /II, 59/ 8 dəfə
bixəyal /III, 40/
kal/dəyməmiş. I, 37/
əşkal /II, 116/
lal /111,61/
istiqlal /III, 21/
kəlal /I, 128/ 2 dəfə
məlal /I, 128/ 7 dəfə
türməlal /I, 125/
səlal/1, 136/
həlal /I, 37/
cəlal /I, 103/ 5 dəfə
izlal/azdırma. II, 133/
hilal /III, 35/
zülal /III, 35/
iclal/I, 193/
mal /I, 167/ 8 dəfə
amal /III, 21/5 dəfə
ikmal /II, 151/2 dəfə
mal-mal /I, 167/
pamal /I, 168/
kəmal /III, 31/4 dəfə
cəmal /II, 26/ 4 dəfə
ehtimal/III, 100/
ehmal /I, 168/ 3 dəfə
əmal /II, 151/2 dəfə
mənal /I, 104/ 2 dəfə
daral/daralmaq. I, 104/
sal/salmaq. I, 155/ 6 dəfə
misal /I, 59/
əmsal /III, 21/4 dəfə

timsal /I, 167/
vüsal/ya visal. 1, 136/ 2 dəfə
motal/dəri. 1, 103/
sual /III, 104/ 8 dəfə
fal /I, 167/
iğfal /İL 133/2 dəfə
ətfaI /III, 87/ 2 dəfə
qəffal /I,207/
hal/II, 60/ 18 dəfə
məhal /III, 40/
xəstəhal /II, 11/
ərzi-hal /I, 129/
nihal /III, 39/
irtihal /II, 11/
əlhal /111,61/
pərişanhal /III, 104/
dərhal /111, 101/2 dəfə
xoşhal /III, 87/ 2 dəfə
çal/çalmaq, oğurlamaq. II, 68/ 3 dəfə
çal/musiqi. I, 210/
məcal /III, 31/2 dəfə
qocal /I, 62/
əfal /II, 116/2 dəfə
el/xalq. J, 233/ 2 dəfə
bel /I, 49/
yel/külək II, 170/2 dəfə
sel /III, 93/ 2 dəfə
tel /I, 234/
tel-tel /III, 93/ fel/
hiylə. I, 234/
keyl/ölçü qabı. I, 203/
keyl-keyl /III, 128/
leyl /I, 203/
meyl /III, 109/2 dəfə

seyi /III, 111/2 dəfə
tüfeyl /III, 111/
xeyl /I, 203/
xeyl-xeyl /III, 128/
əl /1,210/8 dəfə
əl-əl /I, 36/
çömbəl /III, 97/
laəqəl /I, 144/
dəcəl /I, 45/
bibiadəl /II, 170/
gödəl /I, 128/
əzəl /1,210/
gözəl /II, 170/
düzəl /I, 128/
hiyə/1,210/2 dəfə
heykəl /I, 36/
gəl /III, 97/ 2 dəfə
əngəl /I, 173/
çəngəl /I, 166/ 2 dəfə
əməl //I, 144/ 4 dəfə
filməsəl /I, 216/2 dəfə
məttəl /I, 36/
müqəffəl /I, 36/
məhəl /I, 38/
əcəl /I, 210/ 2 dəfə
dincəl /II, 59/
il /III, 110/
zail /I, 38/
mail /I, 38/ 3 dəfə
nail /III, 64/
vəsail /III, 64/
bil /I, 206/ 7 dəfə
Babil/ xüsusi ad. III, 81/
əbabil/I, 186/

tovil /III, 199/
aqil /I, 64/
dil /III, 129/6 dəfə
xunindil /III, 130/
cəzil /III, 199/
mənzil /III, 58/
qəmmayıl /III, 41/
deyil /111,41/
əyil /I, 179/
kakıl/doğrusu, kakül. III, 81/
təşkil /II, 183/2 dəfə
müşkil AII, 58/ 2 dəfə
nisgil /I, 201/
cəmil/III, 115/2 dəfə
çemil /III, 41/
sil A, 179/3 dəfə
vasil A1, 50/
əksil /I, 233/
hasil AII, 50/ 2 dəfə
təhsil AII, 115/
fil /I, 186/
sahil /III, 81/
cahil A, 64/
biçil /II, 110/
kiçil A1, 110/
təbcil /II, 183/
siccil /I, 186/
təcil/I, 186/
qıl/qılmaq. II, 8/
ayıl A, 152/
sayıl A1, 59/
tapıl /I, 64/
darıl/I, 175/
yarıl A, 175/

sarıl /I, 175/
ayrıl /I, 232/
qırıl /I, 116/
yıxıl /I, 208/
sıxıl /I, 208/
açıl /III, 88/ 4 dəfə
qaçıl /III, 88/ 4 dəfə
saçıl /I, 92/ 4 dəfə
ol/fel. I, 165/ 30 dəfə
uşqol/məktəb. I, 165/
dol/fel. I, 183/16 dəfə
yol/yolmaq. I, 151/
yol/isim. I, 165/ 2 dəfə
sol/solmaq. II, 18/2 dəfə
öl/ /I, 46/ 3 dəfə
çöl /I, 15/2 dəfə
bul/tap. /III, 48/ 3 dəfə
məqbul /I, 104/ 2 dəfə
qovul/fel. I, 210/
qul /III, 99/
məqul /II, 183/ 2 dəfə
oğul /III, 99/ 3 dəfə
doğul /I, 105/
məşğul /I, 100/ 2 dəfə
məfzul /I, 113/
pul-mul /I, 104/
pul /III, 105/ 7 dəfə
yorul /I, 116/
konsul /II, 132/
məchul /I, 104
üzül /I, 46/
düzül /I, 46/
döyül /II, 178/
söyül /II, 178/

sökül /I, 178/

tökül /I, 178/

bükül /1, 178/

“Kəşkiir /jurnal. /II, 183/

könül /III, 109/

gül/giilmək. I, 106/ 7 dəfə

gül/çiçək. I, 106/ 2 dəfə

HOPHOPNAMƏ”DƏ “M DAYAQLI QAFİYƏLƏR

- am/avam. /III, 128/ 2 dəfə
avam /I, 227/ 14 dəfə
Qəvam/xüsusi ad. /11, 82/
dəvam/davam. III, 34/ 4 dəfə
bidəvam/II, 180/
həvam/həşərat. I, 227/
məqam /I, 228/ 5 dəfə
dam/evin damı. I, 176/
adam /I, 46/
yaşaram /II, 8/
iqdam /III, 50/10 dəfə
müdam /III, 124/ 2 dəfə
əyyam /I, 179/10 dəfə
qiyam /I, 186/ 2 dəfə
kam /I, 85/ 9 dəfə
şadkam /III, 134/
fərxəndəkam /III, 127/
məstkam/II, 179/
elam /II, 84/ 3 dəfə
kəlam/II, 171/6 dəfə
həmkəlam/III, 129/
salam /I, 149/
səlam/salam. /III, 127/ 4 dəfə
vəssəlam/II, 171/
islam/II, 13/ 12 dəfə
qulam /I, 228/
tamam /I, 149/ 2 dəfə
təmam/tamam. /I, 70/ 6 dəfə
bittəmam /I, 186/
imam /I, 68/
bilehtimam /II, 43/

nam /I, 85/ 7 dəfə
bədnam /I, 180/
ənam/insalar. /II, 166/
ənam /II, 155/2 dəfə
zindənam /III, 134/
mənam /röya. I, 228/
gümnam /I, 177/
dilaram /III, 46/ 2 dəfə
teleqram/I, 149/
məram /I, 227/ 4 dəfə
həram/haram. /II, 13/4 dəfə
kiram /II, 171/
ehtiram /II, 43/3 dəfə
bayram /II, 155/ 4 dəfə
ikram /I, 85/ 3 dəfə
xuram /I, 55/
xüram /III, 37/5 dəfə
ehram /I, 180/
əcram /I, 59/
Səmsam/xüsusi ad. /II, 84/
tam /II, 84/ 3 dəfə
nilfam /III, 133/
xam /I, 179/7 dəfə
övham /I, 179/
ifham /II, 75/2 dəfə
cam /I, 59/
əncam /III, 50/ 3 dəfə
sərəncam /II, 10/ 2 dəfə
şam /III, 128/6 dəfə
bəm /III, 42/
dəm/vaxt/III, 198/
adəm /I, 51/ 3 dəfə
dəmadəm /I, 39/
ədəm /II, 40/

qədəm/III, 132/
sabitqədəm /II, 40/
həmdəm /I, 39/
qəm /III, 14/ 9 dəfə
rəqəm /I, 219/2 dəfə
həmqəm /I, 65/
münəzzəm /III, 25/
əzəm /II, 189/3 dəfə
kəm /II, 189/2 dəfə
aləm /III, 13/ 6 dəfə
ələm/qəm. /III, 126/ 2 dəfə
qələm /III, 41/2 dəfə
müsəməm /II, 189/
müəmməm /I, 113/
Didənəm/Gizli imza. /I, 56/
sənəm /II, 80/
zibasənəm /II, 40/
bəcəhənnəm /I, 65/ 3 dəfə
kərəm /I, 219/2 dəfə
möhtərəm /I, 56/ 3 dəfə
hərəm /I, 65/
dirəm /III, 132/
əkrəm /III, 25/
məhərrəm/ay. /II, 189/
xürrəm /I, 65/
qəsəm /I, 219/
sərsəm /II, 85/
matəm /III, 13/ 4 dəfə
sitəm /I, 133/
bahəm /I, 51/
fərahəm /I, 39/
bəhəm /III, 126/
bərhəm /I, 113/
dərhəm/II, 189/

Cəm/xüsusi ad. /II, 189/ 2 dəfə
əcəm /III, 133/
mütəncəm /I, 113/
həşəm /II, 40/
daim /I, 44/
bim /I, 116/
xadim/111, 129/
qədim /I, 116/
nədim/II, 183/
azım, 123/
miilazim /III, 123/
əzim /II, 188/2 dəfə
bəzm /I, 126/
rəzm /I, 126/
həzm /I, 126/
mülayim /I, 44/
kim/"ki" bağlayıcısı. I, 49/
hər kim /"kəs" mənasında. I, 49/
alim /II, 32/
zal im /II, 157/
məzalim /II, 157/
Səlim/xüsusi ad. /I, 116/
təlim /I, 46/
Kərim/xüsusi ad. /II, 24/
təkrim /I, 46/
ildırım /III, 94/
dari-elm /II, 7/
xəridari-elm /II, 7/
lüzum /II, 15/
məzlum /I, 36/
ülum /II, 41/3 dəfə
məlum /III, 116/2 dəfə
məzmum /I, 36/
ümum /I, 60/

bilümm /II, 41/
rüşüm /I, 60/ 2 dəfə
məsum /III, 59/ 3 dəfə
mövhüm /I, 36/
lühüm/ətlər. /I, 60/
məfhüm /II, 184/
hücüm /III, 116/3 dəfə
şüm/şümləməq. /III, 96/
şüm/ıığursuz. nəhs. /III, 114/
məşüm /III, 59/
rəhm /I, 87/
səhm /I, 87/
fəhm /I, 87/

HOPHOPNAMƏ"DƏ "N' DAYAQLI QAFİYƏLƏR

- an/ləhzə. /III, 102/ 4 dəfə
an/xatırla. /I, 210/
ban/ətirli maddə. /III, 132/
qaban /II, 24/
daban /I, 94/
yaban /II, 24/
biyaban /I, 118/2 dəfə
balaban /I, 50/
şitaban/II, 168/
bağban /III, 102/
zəban /III, 130/ 2 dəfə
həmzəban /II, 20/
Tükəzban/xüsusi ad. /II, 9/ 3 dəfə
mehriban /III, 123/ 2 dəfə
pasiban /II, 179/
silsiləcünban /I, 220/ 2 dəfə
məsxərəcünban /I, 212/
çoban /III, 116/4 dəfə
Xançoban/yer adı. /II, 34/
dorban /II, 38/ 2 dəfə
qurban /II, 112/27 dəfə
Qurban /xüsusi ad. /I, 160/
nikəhban /I, 83/
avan/anlar. /I, 137/
dəvan /I, 192/ 2 dəfə
firavan /II, 118/3 dəfə
rəvan /I, 192/ 9 dəfə
pəhləvan /III, 123/ 6 dəfə
pəzvan/taqət. /I, 208/
natavan /III, 61/
cəvan /I, 161/28 dəfə

novcavan /III, 133/ 3 dəfə
rizvan /I, 228/
eyvan /I, 230/ 3 dəfə
heyvan /I, 207/ 6 dəfə
əkvan /I, 177/
əlvan /I, 183/ 4 dəfə
pəlvan/pəhlivan. I, 161/
ünvan /II, 30/ 7 dəfə
karvan/I, 163/
Şirvan/III, 11/ 12 dəfə
nisvan /II, 161/4 dəfə
ixvan/I, 157/
əvan /II, 66/
qan /I, 161/64 dəfə
qandır/doyunca içirt. /II, 61/
xaqan /I, 219/
soyuqqan/soyuqqanlı. /I, 141/
xulqan/xuliqan. /I, 202/
ciyərqan/övlad. /I, 61/
dehqan /III, 109/ 4 dəfə
sorağan/xortdan. /I, 175/
fəğan /I, 161/ 9 dəfə
qazğan /I, 183/
yorğan /I, 102/ 4 dəfə
əğan /III, 14/ 8 dəfə d,
ın/danmaq. /II, 41/ 7 dəfə
m/dan /II, 152/ 6 dəfə
yozdan/III, 130/
meydan /I, 116/ 14 dəfə
xakdan /I, 185/
nikdan /III, 134/
addan/I, 171/4 dəfə
qələmdan /I, 199/
müstəməndan /I, 113/

xəndan /II, 168/ 2 dəfə

süxəndan /I, 141/

zindan A, 161/ 2 dəfə

sərgərdan/III, 13/

ordan/oradan deməkdir, əslində bu qeyri-qanun qafiyədir/

sözün kökü “oramdır, yəni “a” dayaqlı qafiyədir Sabir burada canlı dilə əsaslanıb /I, 102/

xortdan /I, 118/

çoxdan /I, 102/

vicdan /I, 125/ 17 dəfə

cibişdan /I, 113/6 dəfə /

Qəribə sözdür/ anbəan /III, 64/

azan/azmaqdan. /I, 86/ 2 dəfə

qazan/qab. /II, 190/ 5 dəfə

qazan/fel. /I, 106/ 4 dəfə

yazan /I, 86/ 3 dəfə

feli sifətdən çox vaxt qafi) olmur/

irəməzan /II, 190/

Rəməzan sözündən canlı tələffüzü ilə istifadə.

Sabirdə belə priyoma az təsidüf edilmir/

xəzan /I, 233/

mizan A, 70/

rizan /III, 39/

ərzan/II, 172/

uzan /I, 190/ 2 dəfə

suzan /III, 79/3 dəfə

ehzan A, 40/

yan/müxtəlif qrammatik formalarda “yanmaq” fe lündən/1, 175/21 dəfə

yan/böyiir, səmt. /I, 154/ 2 dəfə

yan/tərəf, yer. /I, 144/ 6 dəfə

dayan /II, 170/ 8 dəfə

nümayan /I, 203/

payan /III, 15/2 dəfə
şayan /III, 64/ 10 dəfə
sibyan /I, 157/
tibyan/I, 125/
tüğyan /II, 14/ 2 dəfə
ədyan /III, 27/
hədyan /I, 155/ 14 dəfə
əyan /I, 161/ 17 dəfə
bəyan /III, 133/ 8 dəfə
xoşbəyan /III, 61/
cərəyan/III, 15/
ziyan /I, 82/ 6 dəfə
piyan/I, 161/
kufiyan /III, 35/
çiyan /I, 50/

Sabirin burada “bir xırda çiyandır” yazdığı nəşrlərində təhrif edilərək “bir xırdaca yan dur” edilmişdir, xüldeşyanı /III, 24/

qəlyan/I, 183/ 6 dəfə

Səlyan/şəhər. /I, 144/

milyan/milyon. /I, 156/13 dəfə

hər kəsin “milyon” deyib, milyon da yazdığını Sabir qafiyə xətirinə 13 dəfə milyan yazmışdır, islamyan /III, 39/

həmyan /I, 53/

rumyan /I, 57/

oyan /I, 191/ 8 dəfə

boyan /III, 98/ 2 dəfə

qoyan /I, 49/ 2 dəfə

giryən /III, 14/ 9 dəfə

üryan /I, 108/ 2 dəfə

pisyan/II, 169/

üsyən /I, 212/3 dəfə

puyan /III, 40/

oxuyan /I, 51/ 2 dəfə

cuyan/II, 168/

əyan /I, 184/ 13 dəfə

kan /I, 193/

məkan /I, 130/6 dəfə

cənnətməkan /III, 24/

jaləçəkan /I, 130/

dükkan /II, 167/ 3 dəfə

Dükan sözünün burada iki “kk” ilə yazılması mirasının vəzninə xidmət edir/,

vulkan /I, 118/

imkan /III, 79/ 8 dəfə

ərkan /II, 168/ 4 dəfə

dükan/III, 114/

şayəgan/I, 135/

alan /I, 64/

zorbalan /I, 231/

qalan /I, 88/2 dəfə

daldalan /I, 122/

Mozalan/gizli imza. /I, 50/ 3 dəfə

yalan/III, 117/4 dəfə

nal an A1, 39/ 15 dəfə

talan A, 116/ 5 dəfə

çalan A, 49/

qurcalan /I, 231/

ucalan /I, 35/

tovlan /I, 172/

cövlan /I, 159/11 dəfə

oğlan A, 161/14 dəfə

odlan A, 100/ 2 dəfə

xizlan/I, 162/

plan A, 221/ 2 dəfə

müğilan/I, 118/

filan A, 163/5 dəfə

sallan A1, 134/

qırxmallan /II, 134/

hallan/II, 134/

dolan/dolanmaqdan gələn bu söz I cilddə səh. 35, 88, 91, 94, 122, 201 və 231-də qafiyələrdə müxtəlif mənalarda işlənmiş/ parlaman /II, 34/

xuraman /I, 61/

saman/dövlət, sərvət. /I, 184/ 14 dəfə

haman/və həman. /III, 12 və 125/ 13 dəfə

əlaman /II, 88/2 dəfə

darülaman /II, 28/

şadman /III, 127/ 2 dəfə

iman /I, 199/ 20 dəfə

bədiman /I, 213/

Nəriman/"Şahnamə"nin qəhrəmanlarından. /II, 169/

asiman /I, 185/ 2 dəfə

yetiman/I, 156/

pəşiman/pəşman. /I, 36/ 2 dəfə

Süleyman/peyğəmbər. /III, 79/ 2 dəfə

peyman /I, 200/ 5 dəfə

müsəlman /I, 199/ 32 dəfə

namüsəlman /I, 203/

qılman /II, 31/5 dəfə

əmman /I, 102/ Bu sözün imlasını Sabir, ifadəyə qüvvət vermək üçün qəsdən dəyişdirir: "Çalsa əqrəb də həmişə eyləməz əmman, ölübə!" ümman/I, 141/ dərman /II, 167/ 8 dəfə

fərman /I, 184/ 8 dəfə

fərman /I, 184/ 25 dəfə

dolan /III, 78/

Dolaşmaq mənasında: "Dövri-qəmərdə əqrəbi-zülfün dolanması": qəmər gözəlin üzü, əqrəb saçlarıdır, toplan /I, 171/

fırlan /I, 213/

aslan /I, 167/ 3 dəfə

bütlan /I, 199/ 2 dəfə

bulan /I, 88/ 3 dəfə

sulan /I, 231/ “Başqası pul sanıyanda bunun ag sulandır”. Qafiyələrdə məna ikinci dərəcəli məsəli dir, çünki onların mənaları mətndə müəyyənleşi Lüğətdə qafiyələrin yalnız tipologiyası və texnika öyrənilir. Çox zaman qafiyə sözləri şəkilçilərində ayrıldığı üçün mücərrəd lüğətdən onların tekstolo mənasını bilmək çətin olur, elan /I, 199/ 3 dəfə

aman /I, 194/ 15 dəfə

zaman /III, 129/ 21 dəfə

dərzaman /III, 132/ 2 dəfə

yaman /II, 28/ 18 dəfə

kaman /I, 221/2 dəfə

Bu söz “Hophopnamə”həm” “kəman” /I, 221/ həm də “kaman” şəkildən 144/ getmişdir.

dəyirman /II, 37/ 4 dəfə

hirman /II, 36/3 dəfə

xırman /I, 209/

duman /I, 94/

güman /I, 193/ 3 dəfə

bəgüman /I, 163/ 2 dəfə

bigüman /III, 123/

tərcüman /I, 40/

mehman /II, 112/4 dəfə

düşman /I, 212/

Sabir qafiyə xatirinə bəzən ikiü lalığa özünə icazə verir: Burada “düşman” yazır, ffl 45-də düşmən.

Neman/xüsusi ad. II, 161/

izan /I, 78/

əlan /III, 34/

iman /III, 59/2 dəfə

nan /I, 199/ 9 dəfə

canan /II, 157/2 dəfə

inan /II, 28/ 18 dəfə

cinan /III, 24/ 2 dəfə

inan /I, 192/

həminan/III, 122/

pay-atonnan /I, 102/ Bu söz ədəbi dilimizdə:

“pah atan ilə” şəklində yazılsa, qafiyə “ata” olmalı. Amma canlı dildə bu /atonnan/ demək olar ikiləşir və bu şəkildə şərti olaraq qafiyə sayıla bilər, qapan/qapanmaq. /I, 59/ 7 dəfə

sapan /I, 63/ Sabirin bu, “Adətimiz daş idi dəva günü” adlı şeri qafiyəşünaslıq baxımından xüsusi bir hadisədir. Bu “sapan”, fəğan, can, cəvan, yaman, aman... qafiyələrinə daxili qafiyələr də deyə bilərik, amma bunlardan sonra gələn “neytral” sözlər bu hökmə icazə vermir. Bu Sabirin icadıdır, baran /III, 47/ 3 dəfə

yanan/yananmaqdan. /I, 60/

yanan/dostlar. /III, 216/

lantaran /II, 28/

dövran /I, 209/ 16 dəfə

nigəran /I, 82/ 3 dəfə

İran /II, 66/ 16 dəfə

viran /II, 14/ 15 dəfə

niran/I, 125/

ayran /I, 210/

eran /I, 66/

heyran /III, 13/ 4 dəfə

ceyran/I, 141/

şükran /III, 47/

kamran /III, 133/

imran /I, 156/

hökmran /111, 127/
boran /11, 170/
bürran /I, 173/ 3 dəfə
ğürran /1, 118/3 dəfə
patran /I, 66/ 2 dəfə Sabir “milyon” sözünü “m
yan” etdiyi kimi, “patron” sözünü də “patran”
etmişdi küfran /I, 213/2 dəfə Tehran /I, 210/ 3 dəfə
böhran /II, 67/ hicran /III, 56/
san/sanmaqdan /II, 41/ 6 dəfə
asan/II, 168/11 dəfə
Xorasan/yer adı. /III, 11/
nöqsan /1, 78/2 dəfə
ikrahəsən /I, 85/
lisan /I, 185/ 2 dəfə
yeksan /II, 14/ 4 dəfə
insan /III, 47/ 37 dəfə
usan /I, 208/ 15 dəfə
olusan/olarsən əvəzinə canlı dildən, /II, 18/
Qaf yədə xüsusiyyət.
ehsan /I, 230/ 28 dəfə
övtan A, 199/
kətan A, 221/
şeytan /II, 98/ 6 dəfə
qəltan /I, 116/
soltan /II, 112/3 dəfə
dastan /I, 161/2 dəfə
dəstan/dastan əvəzinə /II, 167/
tazəpərəstan /I, 110/
“Dəbistan” /I, 110/
dəbistan /I, 213/2 dəfə
ədəbistan A, 110/
neystan /I, 110/

asitan/I, 110/

Təbəristan/yer adı. /I, 173/

bostan /I, 110/3 dəfə

gülüstan /I, 110/5 dəfə

fəttan /I, 84/

utan /I, 191/ 15 dəfə

üftan /III, 39/

böhtan /III, 46/ 5 dəfə

irfan/II, 104/ 16 dəfə

tufan /III, 12/6 dəfə

xan /III, 27/ 15 dəfə

xan-xan /I, 98/

sənaxan /I, 40/

rövzəxan /II, 24/

mərsiyəxan /II, 59/

külxan/II, 153/

Səttarxan/məşhur. /II, 44/ 6 dəfə

xahan /III, 39/

dəhan /I, 83/

qönçədəhan /II, 59/ Kitabda “qönçədəhən”

getmiş. Sabirin qafiyəsi təhrif edilmişdir: bunun qafiyədəşi “can”dır, buna görə “dəhən” deyil,

“dahan” olmalıdır, nəgəhan /I, 94/ 3 dəfə

imtəhan /III, 89/ 4 dəfə

İsfəhan/şəhər. /II, 34/

cəhan/cahan. /III, 127/ 12 dəfə

nihan /II, 36/ 4 dəfə

reyhan/II, 170/4 dəfə

pünhan/I, 172/3 dəfə

can /III, 79/ 72 dəfə

nimcan/II, 170/

badımcən /I, 183/ 3 dəfə

Zəncən/yer adı. /II, 66/

fisincən /I, 183/ 6 dəfə

fincan /I, 183/3 dəfə
şan /III, 39/ 13 dəfə
ziyafəşan /III, 87/
gülləfəşan /III, 134/
dürərfəşan /III, 61/
işanlar /I, 84/ 2 dəfə
zişan /III, 46/ 6 dəfə
zövişan /I, 137/
nişan /III, 134/ 15 dəfə
fəfənişan /I, 135/
xoşnişan /II, 20/
pərişan /II, 152/ 6 dəfə
zərəfşan /I, 173/ 3 dəfə
rəxşan /III, 65/
dirəxşan /II, 168/
Kənan/yer adı. /I, 40/
Quran /II, 161/9 dəfə
Ədən/yer adı, /I, 64/
bədən /III, 114/5 dəfə
gülbedən /II, 38/
zən /I, 92/
tənəzən /II, 38/
həzən /I, 135/
ərzən /II, 179/
zənn /111,31/
bilən/alim. /III, 27/
başbilən/I, 135/
ibtidalən/ibtidailənir - başdan başlanır /III, 35/
ziyalən /II, 159/
nümalən /III, 35/
səfalən /II, 159/
intəhalən /III, 35/
bölən /III, 27/
mən /III, 56/ 13 dəfə

zəmən/dövr. /III, 34/
yasəmən /II, 38/
çəmən /III, 97/ 5 dəfə
xirmən /II, 178/
tümən /II, 86/
əncümən /I, 94/
çeşmin /I, 57/
girişməni /I, 57/
düşməni /III, 45/
zümən/minnətlər sahibi. /III, 31/
cərən /I, 64/
görən/şahid. /III, 27/
sən /II, 178/11 dəfə
Həsən/xüsusi ad. /III, 34/ 2 dəfə
əhsən /III, 46/
müstəhsən /III, 46/
tən /III, 45/ 3 dəfə
vətən /III, 126/ 7 dəfə
həmvətən /III, 47/
piltən /III, 126/
simtən /II, 38/
fən/fənd. /II, 161/
kəfən /III, 14/
əhli-fən/elm əhli. /III, 34/
süxən /II, 161/2 dəfə
dəhən /I, 85/
mihən /I, 136/ 2 dəfə
pürmihən /II, 38/
rövşən /I, 51/
həqbin/1, 149/
xudbin /II, 48/
məhcəbin /III, 129/ 3 dəfə
nikbin/III, 132/
təlvini /I, 146/

din/dinməkdən. /II, 47/
din/etiqađ. /II, 8/ 3 dəfə
bidin /II, 48/ 3 dəfə
ayin A, 146/
təyin /I, 78/ 2 dəfə
kin /II, 8/
lakin /II, 87/
təmkin /I, 146/
min/minməkdən. /I, 180/ 2 dəfə
min/say. /I, 78/
amin /II, 48/
əmin /III, 46/ 2 dəfə
səmin /III, 132/
bərin /III, 134/ 3 dəfə
afərin /III, 46/ 3 dəfə
diksin /II, 47/
təhsin /I, 78/
çətin A, 205/
hin /II, 8/
Çin/ölkə. /III, 132/ cin /I, 78/ 3 dəfə
Key-Pəşin /III, 134/ həmnəşin /III, 130/
təlin /II, 48/ yanğın Ail, 12/

Burada Sabir yanğın ilə “məftun” sözlərini qaf yələndirir. Nöqsandır, çünki birində dayaq eşi qalı damağ saiti “ı”, ikincisində qalın dodaq saiti “u”du Buna ərəb və fars qafiyəşünaslığında “iqva” şəi tövcihin /dayaq sait eşinin/ ixtilafı deyilir. Qafiyəni qüsurlarından sayılır, maşın /II, 8/ eyn/göz. /I, 194/

beyn/beyin sözü təsirlik halında /I, 194/

huri-eyn /III, 132/ Burada da Sabir “eyn” ilə “bə-
rin” sözlərini qafiyələndirib, dayaq eşlərində ixtilafa
/ol verib, “i” və “y” biri sait, biri samit. Qüsurdur,
amma bunu qulaq qafiyəsi baxımından qüsür

saymamalı,

on/say. /II, 149/

vaqon/II, 15/

zakon /I, 51/

balon/II, 15/

salon/II, 15/

son /II, 149/

dön /III, 92/ 3 dəfə

sön/II, 178/

un /I, 190/

zəbun /I, 210/

yoğun /I, 202/ 14 dəfə

dun /I, 209/ 3 dəfə

füzun /I, 201/ 5 dəfə

məhzun/I, 132/

yun /I, 190/

fəsadiyyun /II, 64/

rəşadiyyun /II, 64/

oyun /I, 202/ 2 dəfə

qoyun /III, 116/

üyun /I, 44/

j nurülüyun /I, 202/ 2 dəfə

kün-fəyəkun /I, 209/

ç sükun/1,210/ j

bisükun/II, 157/

abgün/III, 122/

laləgün /I, 202/

nigun/II, 158/

sərnigun /I, 201/

layəsəiun /I, 202/

mevmun /I, 190/

rihnümun /I, 209/
rəhnümun /I, 202/
nın /I, 201/
məmnun /I, 46/
cünun /I, 209/
darülcünun /I, 201/
dərun /II, 17/
qürun /I, 210/
məsun /II, 157/
flisun /II, 159/
əfsun/I, 132/
sütun /I, 44/
məftun /III, 12/ 2 dəfə
xun /I, 209/ 4 dəfə
dılxun /I, 49/
yoxun/yaxın mənasında. Sabirin dialektdən isti
də etməsi. /I, 193/
qoşun /I, 194/
məlun /I, 190/
gün /II, 152/2 dəfə
bürün /II, 8/ 2 dəfə
görün /II, 8/ 2 dəfə
sürün /II, 8/

“HOPHOPNAMƏ”DƏ “O” DAYAQLI QAFİYƏLƏR

o /III, 129,

ona/ lo/lov. /

I, 208/

alo/alov. /I, 208/

HOPHOPNAMƏ”DƏ “P” DAYAQLI QAFİYƏLƏR

tap/tapmaqdan. /III, 123/
çap/ç apmaqdan. /III, 123/
həp/tamam. /I, 142/
şarpa-şarp Al, 179/
gup-gup /I, 193/
tup/silah /I, 193/

HOPHOPNAMƏ”DƏ “R DAYAQLI QAFİYƏLƏR

- ar/namusu ar. /II, 152/ 12 dəfə
bar/saray kimi yerlərdə qəbul. /III, 131/
bar/yük. /III, 129/
cəbbar/zalım. /II, 119/
idbar /II, 26/ 5 dəfə
etibar /III, 62/ 3 dəfə
yekbar/I, 115/
anbar /I, 69/
kübar/III, 12/
“Əxbar”/ qəzet. /I, 202/
cüşşibar/I, 156/
var /II, 39/ 14 dəfə
səzavar /III, 129/ 2 dəfə
samavar /I, 65/
canavar/III, 116/
cədvər/bitki /II, 127/
civar /III, 46/ 2 dəfə
həmcivar/III, 122/
yalvarardı /I, 103/
talvar/II, 19/
bulvar /II, 20/
həmvar /III, 41/
ətvar /I, 149/ 2 dəfə
süvar /III, 122/
şahvar /III, 132/
qar /I, 109/
Zəlfüqar/xüsusi ad. /II, 183/ 2 dəfə
bavadar/havadar. /II, 13/ 5 dəfə
ibdar/tici-abdar. /I, 89/
miqdar/I, 179/
mədar/ətrafında dönülən şey. /I, 135/

vəzi-mədar/hərəkət yolu. /I, 109/
kəcmədar/nəhs, tərsinə dönən. /I, 40/
bidar /II, 128/2 dəfə
didar /III, 10/ 2 dəfə
xəridar /III, 113/
iqtidar /I, 78/4 dəfə
paydar /III, 25/ 4 dəfə
dildar /II, 39/ 2 dəfə
xələdar /I, 123/
narndar/Xaqani haqqında. /II, 183/ 3 dəfə
hökmdar /III, 123/
cəhandar/II, 174/
dindar/I, 124/
cindar /I, 36/
xəbərdir /I, 171/5 dəfə
sərdar /II, 121/3 dəfə
girdar /I, 167/ 3 dəfə
minnətdar /II, 166/
murdar /II, 26/ 2 dəfə
nümudar/II, 13/
tərəfdar /I, 124/ 2 dəfə
şərəfdar /I, 123/
Sipəhdar/xüsusi ad. /I, 220/ 2 dəfə
təcdar/III, 124/2 dəfə
zar /I, 227/ 7 dəfə
azar /III, 47/ 3 dəfə
azar/incitmə. /II, 27/ 2 dəfə
azar/xəstəlik. /I, 207/
bazar/II, 128/3 dəfə
dilazar/II, 174/
mürğzar/III, 122/
xüldzar /II, 19/2 dəfə
laləzar/I, 156/
məzar /I, 89/

həzar /III, 12/ 2 dəfə
gülzar/II, 121/
zar-zar /II, 26/ 7 dəfə
kiştzar/I, 107/
mintıətğüzar/III, 128/
rəhgüzar/III, 14/
gülüzar /III, 122/ 2 dəfə
biar /II, 26/ 3 dəfə
şiar/III, 126/3 dəfə
ədalətşiar/III, 129/
səfahətşiar /I, 216/
yar/sevgili /II, 39/ 9 dəfə
əğyar /III, 56/3 dəfə
diyar /III, 13/ 6 dəfə
həmdiyar/III, 19/
Şəhriyar /III, 129/ 8 dəfə
bəxtiyar /III, 99/ 5 dəfə
ixtiyar /I, 225/ 5 dəfə
biixtiyar/II, 12/
huşyar /III, 125/ 5 dəfə
kar/iş. /II, 27/ 23 dəfə
cəfakar /I, 46/
hiyləkar /III, 32/
əcriibəkar/III, 114/
əzkar/I, 123/
ikar /II, 14/
ihtikar /I, 89/ 2 dəfə
ınkar /III, 36/
inkar/I, 171/2 dəfə
füsunkar/II, 21/
dərkar /III, 63/ 2 dəfə
sərkar /III, 10/
həvəskar /II, 39/3 dəfə
əfkar/I, 171/3 dəfə

həməfkar /I, 123/

aşkar/III, 131/

şikar /III, 124/ 4 dəfə

şahinşikar /III, 122/

aşikar /II, 153/ 4 dəfə

canşikar /I, 225/ 4 dəfə

yadigar /II, 29/ 4 dəfə

pərvərdigar/III, 19/

ruzigar /III, 125/ 8 dəfə

nigar /III, 132/4 dəfə

zəmişar /II, 16/ 2 dəfə

onlar / üçüncü ş.c. əvəzliyi /III, 135/

mar /I, 109/

memar/I, 123/

bimar/II, 121/3 dəfə

tarmar /I, 78/ 2 dəfə. (Ədəbi dilimizdə bu sözün imlasını yoxlayanlar görür ki, tar-mar, taru mar, tari mar, tarimar, taru-mar, tarü-mar, tarumar, tarumat şəkillərində yazılır. Mən bunun şahidi olanda utandım, qızardım, düşündüm, nəhayət öz doğru bildiyim kimi tarmar şəklində yazdım)

zəhrimar /I, 207/ (Sabir bu sözün imlasında həm şerin misranın vəzinini, həm də canlı dili düşünüb, kitaba xor baxanların avamlığını da həmin sözün bacürə tələffüzü ilə qeyd etmiş olur),

zəhrimar /I, 106/ 2 dəfə

qumar /I, 89/ 2 dəfə

pürxumar /III, 32/

tarümar /I, 225/ Mətnə sadıq qalmaq üçün bu sözü nəşrdə imkan ilə də verirəm. Bu qafiyə üçün, əlbəttə, əhəmiyyətsiz deyildir/ bişümar /III, 122/ 2 dəfə

nar /II, 39/ 5 dəfə

ənar /I, 221/

kənar/1,227/ 8 dəfə
dinar/I, 156/2 dəfə
çinar/I, 221/
apar/III, U/
qəpar /III, 111/
“Əbrar” /qəzet. /I, 202/
iqrar/III, 15/
qərar/III, 124/7 dəfə
biqərar/III, 122/
nəmqərar/111,122/
nəmqərar /III, 32/
bərqərar/III, 129/
fərar /I, 227/ 4 dəfə
şərar /I, 89/
iztirar /II, 178/2 dəfə
təkrar/II, 184/4 dəfə
ımrar/II, 119/
tərrar /III, 104/
əsrar /I, 214/
israr/1,132/
əhrar /II, 21/ 2 dəfə
“Əhrar” /qəzet. I, 202/
əşrar /II, 21/2 dəfə
asar /axirət asan. I, 125/
asar/əsərlər. kitablar. II, 73/
isar /I, 82/
nisar /III, 124/
zəmisar/III, 130/
meygüsar /III, 131/2 dəfə
rüksar /I, 82/
kühsar /I, 156/
tar/qaranlıq. /III, 41/
tatar/II, 19/
paltar /I, 149/ 2 dəfə

qurtar /II, 27/
Səttar/xiisusi ad. /II, 84/
qutar /I, 106/ 2 dəfə
rəftar /I, 123/3 dəfə
göftar /II, 184/ 4 dəfə
şüar/II, 16/
hürriyyəşüar /III, 25/
küffar /II, 32/
xar/II, 121/5 dəfə
töməxar /II, 29/
iftixar /III, 128/ 6 dəfə
qəmxar/III, 198/
nahar /I, 65/
bahar /III, 124/ 2 dəfə
novbahar /III, 133/ 3 dəfə
nəhar/günorta, III, 12/
nəhar/nahar yemək. I, 128/ 2 dəfə
cəhar /III, 12/
izhar /II, 128/ 5 dəfə
istizhar /III, 198/
zinhar /II, 158/ 12 dəfə
naçar/I, 115/3 dəfə
düçar /II, 38/
bacar /I, 64/
Qacar/xüsusi ad. I, 216/ 3 dəfə
əhcar /III, 13/
nəccar/II, 119/
tüccar /II, 21/
fiiccar /II, 37/
intişar /I, 78/
əşar /III, 47/ 3 dəfə

ver/II, 179/ 3 dəfə
yer/cəhət, tərəf. III, 94/ 2 dəfə

yer/məkan I, 208/ 5 dəfə
yer/zəmin, torpaq. 111, 102/ 5 dəfə
qeyr /III, 99/
seyr/I, 158/
xeyr/xeyir. III, 99/ 2 dəfə
mehr /II, 7/

ər /I, 175/ 10 dəfə
bər/meyvə. I, 57/
bər/dövrü bər, ətraf. I, 183/
bərabər/I, 178/
zəbər/II, 150/2 dəfə
xüşgəbər /I, 168/ 2 dəfə
təbər /I, 209/
xəbər/II, 152/ 11 dəfə
bixəbər/III, 126/
əzbər/II, 184/ 2 dəfə
dilbər/I, 153/2 dəfə
peyğəmbər /I, 186/
simbər /III, 134/
ənbər/III, 131/
Qənbər/şəxs adı. I, 152/
minbər/II, 152/3 dəfə
bumü bər /II, 39/
“Rəhbər” / qəzet. II, 183/
bavər /III, 117/
davər /III, 127/
behçətavər/I, 135/
xavər/III, 12/
kinə vər /II, 158/
zivər/III, 124/
bəxtəvər /II, 43/ 7 dəfə
namvər /III, 126/
süxənvər /I, 135/

vəfəpərvər /III, 132/
dinpərvər/III, 15/
bətnpərvər/I, 135/
sərvər/III, 132/
süvər/II, 17/
kişvər /III, 15/
məqər/III, 107/
məqərr/III, 12/
səqər Al, 33/ 2 dəfə
dər /I, 58/ 2 dəfə
madər /III, 130/ 3 dəfə
dərbədər /I, 133/2 dəfə
qədər AII, 98/ 5 dəfə
kədər /III, 98/ 5 dəfə
mükəddər/I, 178/
pədər Al, 39/ 6 dəfə
hədər /II, 32/ 3 dəfə
İskəndər/xüsusi ad. III, 107/
döndər Al, 154/ 2 dəfə
göndər /I, 161/2 dəfə
çöndər/I, 161/
Səfər/xüsusi ad. I, 153/
zər/III, 131/ 10 dəfə
nəzər /II, 50/ 14 dəfə
həzər /II, 33/4 dəfə
əlhəzər/I, 161/
bənzər/III, 109/
mələkmənzər /III, 124/ 2 dəfə
mahmənzər/III, 128/
məhmənzər/III, 127/
məhzər /III, 132/ 2 dəfə
dəyər /II, 29/
ifritsiyər /II, 17/
ciyər /III, 35/ 4 dəfə

köyör/II, 183/
şəkər /III, 46/ 4 dəfə
şəkkər / eyni mənada, vəznin tələbinə görə iki “k”
ilə işlənmiş və sözün mətndə bədii təsiri xeyli
artmışdır. I, 135/
ləşkər /I, 193/ 2 dəfə
gər/II, 152/
əgər /I, 150/ 5 dəfə
məgər/III, 107/3 dəfə
nəvhəgər /III, 35/
digər/I, 133/
xunincigər /I, 130/ 2 dəfə
dülgər /I, 206/
təvangər/I, 135/
kərgər /I, 206/
təqqümqəmər/II, 152/
kəmər /III, 128/ 4 dəfə
səmər /III, 46/ 6 dəfə
müəmmər Al, 111/
mərmər/I, 153/
nər /II, 6/
hünər/III, 126/7 dəfə
pər /I, 176/
sipər /III, 126/ 2 dəfə
cansipər/I, 58/
zərər /II, 33/ 7 dəfə
müqərrər Al, 111/
mükərrər Al, 184/
sər/I, 135/6 dəfə
sərasər/I, 135/
əsər /I, 57/ 5 dəfə
bəsər /I, 132/
sərbəsər/II, 158/3 dəfə
Şuridəsər /I, 58/

kəsor /II, 162/
dəngəsər /II, 32/ 11 dəfə
divanəsər /I, 57/
pəsər/I, 130/
müxtəsər /I, 150/ 2 dəfə
əksər/II, 166/
əfsər /III, 128/2 dəfə
tər/III, 121/3 dəfə
bətər/I, 132/2 dəfə
xətər /I, 132/3 dəfə
bixətər /II, 43/
müztər /III, 107/ 3 dəfə
müški-tər/I, 132/
ləlöi-tər /I, 132/
göstər /III, 107/ 2 dəfə
əxtər/III, 134/
düxtər /III, 134/
niştər /I, 57/
kərrü fər /I, 68/
kafər/I, 152/
Qəfər / xüsusi ad. II, 23/
zəfər /III, 126/ 4 dəfə
“haza kafər” /II, 33/
“mən kələr” /II, 28/
nəfər /II, 32/ 4 dəfə
səfər /III, 45/
xər/I, 132/ hər /II, 28/
xahər /III, 131/4 dəfə
səhər /I, 150/3 dəfə
təhər/I, 175/
gövhər/III, 123/
məzhər /III, 109/
şəhər /I, 64/

gühər /I, 58/3 dəfə
şər /I, 67/ 6 dəfə
bəşər/I, 175/
qənşər /I, 183/
məhşər /II, 166/
ərər/I, 153/
bəhr /II, 7/
dəhr /II, 182/
təhr/I, 194/
şəhr /II, 182/2 dəfə
nəşr /II, 57/
həşr /II, 57/
bir/III, 102/3 dəfə
tədbir/II, 17/4 dəfə
kəbir /III, 13/
ağzıbir /I, 223/
təkber/III, 13/
müxbir/III, 13/
təbir /I, 226/ 6 dəfə
təzvir /II, 30/ 5 dəfə
təsvir/II, 17/2 dəfə
fəqir/II, 179/
həqir /III, 62/
təhqir /I, 226/ 3 dəfə
təqdir /II, 30/ 5 dəfə
gəzdir /I, 212/
təkdir/III, 31/
dindir/I, 151/
geyindir /III, 47/
həzir/I, 193/
vəzir /I, 52/
kir/II, 134/2 dəfə
şakir/I, 193/
gir/girə düşmək. I, 223/

gir/girmokdən. I, 151/
şəbgir/gecəni basan səs /III, 21/
dəstgir/II, 179/
ədugir/III, 131/
kəfgir /I, 203/ 4 dəfə
dəmir /II, 130/2 dəfə
Kürdəmir/yer adı. II, 130/
rövşənzəmir /III, 131/
təmir /I, 226/ 7 dəfə
pir/ibadətqah I, 52/
pir/qoca, qocaman, möhtərəm. II, 183/ 3 dəfə
təqrir /I, 226/ 2 dəfə
təhrir /II, 66/ 2 dəfə
qasır/II, 148/
Nasir/xüsusi ad. II, 148/
müasir /III, 62/
təqsir /I, 202/ 2 dəfə
əsir /III, 62/
təfsir /I, 126/ 4 dəfə
təsir /I, 226/ 3 dəfə
tir/ağac, tir. II, 39/2 dəfə
tir/ox. III, 181/
gətir/II, 178/
itir /II, 42/
bitir /II, 42/
təstir /I, 226/ 2 dəfə
yəfırr/yəvmi-yəfırr - qaçmaq günü. III, 13/
təkfır /II, 31/13 dəfə
tofır /III, 21/
axir /III, 45/
faxir /III, 45/
təbxir /I, 203/ 4 dəfə
cəvahir/III, 131/
mahir/III, 62/

zəncir /II, 17/ 3 dəfə
şəmşir /I, 218/
zıkr /I, 167/
fıkr/I, 167/2 dəfə
qır/qırmaqdan. I, 86/ 3 dəfə
ağır /I, 167/
bağır/I, 167/2 dəfə
çağır /III, 116/
azdır/azdırmaq. I, 212/
yazdır /I, 212/
baldır /III, 94/
andır/xatırlat. I, 201/ 10 dəfə
qandır/içdir. II, 61/
qandır/anlat. I, 100/ 2 dəfə
yandır /I, 100/ 5 dəfə
yavalandır/I, 100/
ucalandır/I, 101/
dolandır/I, 100/
bulandır/I, 101/
inandır /I, 201/ 3 dəfə
usandır/I, 100/
qapdır /I, 223/
çadır /I, 223/
asdır /I, 224/
basdır /I, 224/
atdır /I, 224/
satdır /I, 224/
ayır/II, 15/
qayır /II, 15/
cır/cırmaqdan. I, 86/
Kabla Aşır/xüsusi ad. II, 24/
zor /I, 147/ gör /I, 147/

yör /I, 195/
tor /I, 147/
qövr /II, 55/
dövr /II, 55/
sövr Al, 55/
tövr Al, 55/
filfövr /II, 55/
cövr /II, 55/
gör A, 151/6 dəfə
hör AII, 113/2 dəfə
bur A, 108/
məzbur/II, 188/
məcbur /III, 45/
vur A, 210/ 10 dəfə
qur /I, 188/ 4 dəfə
dur A, 209/ 14 dəfə
doldur /I, 209/
qudurma /I, 211/
zur Al, 188/ 2 dəfə
Zəngəzur/yer adı. I, 147/
mənzur/III, 129/
hüzur /I, 214/ 3 dəfə
buyur Al, 73/ 2 dəfə
kur A, 51/
zükur/III, 13/
ümur /I, 214/
nur/III, 13/4 dəfə
purpur /III, 12/
sürur /III, 132/ 2 dəfə
sur /III, 128/2 dəfə
qüsür/I, 189/
Tur/yer adı. III, 12/ doktor
/III, 101/ otur/III, 121/

şür /I, 189/
nabəşür /I, 214/
məğfur /II, 188/
zühur/III, 13/
rəncur /I, 51/
şur /I, 214/3 dəfə
mənşur /III, 129/
şükr /I, 107/
təkəbbür /I, 79/
döydür /I, 223/
söydür /I, 223/
öldür /I, 223/
böldür /I, 223/
təzzür/II, 165/
yüyür /II, 182/
təfəkkür /I, 79/
təşəkkür /II, 165/ 2 dəfə
təhəssür /I, 79/
götür/II, 178/

“HOPHOPNAMƏ”DƏ “S” DAYAQLI QAFİYƏLƏR

libas/I, 173/3 dəfə
yas /I, 171/
atlas /111, 95/
ixlas /I, 194/
iclas /III, 131/
iltimas /III, 48/
nas /III, 64/ 3 dəfə
əncümşinas /III, 125/
sipas /III, 125/ 2 dəfə
əsas /III, 64/ 2 dəfə
xas /I, 194/
bəs /I, 160/ 3 dəfə
həvəs /I, 106/ 3 dəfə
əqdəs A, 156/
dadrəs /I, 41/
fəryadrəs /I, 41/
səs /II, 160/ 6 dəfə
qəfəs /I, 55/
nəfəs /I, 173/5 dəfə
qırmızıfəs /I, 173/
xəbais A, 125/
həvadis /1, 125/
əhadis/I, 125/
müflis/II, 180/
məclis A1, 180/ 2 dəfə
pis /I, 144/
his A, 144/
mərvaris /I, 125/
ərs /1,212/
dərs A, 212/2 dəfə
tərs/1,212/

bus /III, 127/ 2 dəfə
məhbus /II, 164/
kus /III, 127/4 dəfə
fulus/II, 163/
cülus /II, 163/
dürus /II, 163/
casus /I, 193/
xüsus /II, 163/
Tus/xüsusi ad. III, 126/
rüus /II, 163/
nüfus /II, 163/
nühus /II, 163/
məcus /II, 163/
köhnəpərəst /I, 173/

' HOPHOPNAMƏ" DƏ "T DAYAQLI QAFİYƏLƏR

at/I, 190/ 17 dəfə
bat /I, 69/ 8 dəfə
səbat /II, 44/ 2 dəfə
isbat /I, 97/ 4 dəfə
səməvat /III, 23/
müsəvat /II, 27/ 4 dəfə
arvat/arvad. /I, 164/
qat/II, 143/11 dəfə
qat-qat /I, 64/
mülaqat /II, 27/
demorgat/demokrat. I, 51/
üçqat/I, 190/
yırqat /I, 190/
çəmədat /III, 23/
təkidat /II, 115/
validat /III, 60/
xoruldat/I, 190/
çatdat/I, 164/
toxdat /I, 190/ 2 dəfə
zat /III, 34/ 3 dəfə
bədzat /I, 163/ 7 dəfə
uzat /I, 69/ 2 dəfə
füyuzat /III, 23/
məzariat /III, 34/
faciat /III, 35/
yat /I, 190/ 20 dəfə
hidayat /III, 23/
həyat /I, 156/13 dəfə
ədəbiyyat /III, 23/
şəkviyyat /II, 89/
səhviyyat /II, 89/

oyat /I, 69/ 6 dəfə
zokat /I, 70/
hərəkət /I, 68/
mişkat /III, 23/
xəyalat /III, 23/
kəmalat /III, 127/ 3 dəfə
halat /III, 127/
ağlat/1,33/ elat /I, 68/
firlat /II, 5/ 2 dəfə
islat /I, 33/
çatlat /II, 43/
təcəmmülat /III, 60/
anlat/I, 164/
raat/mat qalmaq. I, 190/ 2 dəfə
məqamat /III, 23/
iqdamat /III, 43/
övhamat /II, 115/
xidəmat/II, 140/
məmat /III, 60/ 4 dəfə
zəhəmat/II, 140/
simat /III, 34/
zülmat /III, 23/
mükəvvənat /III, 36/
mənat/manat, pul. I, 156/
kainat /III, 35/
oynat /III, 125/ 3 dəfə
bərat /III, 16/
Fərat/çay adı. III, 35/
cəvahirat /III, 60/
zərrat /III, 23/
ümurat/I, 103/
Fəhrat/Fərhəd. dialektdə. 1,190/ Qafiyə elmində
“d” səsini “t” səsilə əvəz etməyə “ikfa” deyilir.
İcazəlidir.

sat /I, 188/ 5 dəfə
inbisat /111, 125/
büşat /111, 127/
tat /I, 70/ 2 dəfə
mükafat A, 97/
vəfat A, 156/ 2 dəfə
sifat Al, 51/2 dəfə
iltifat /III, 16/ 2 dəfə
mübahat /III, 23/ 3 dəfə
dehat/kəndlər. I, 68/
ümməhat /III, 60/
heyhat /III, 52/ 5 dəfə
çat A, 69/ 13 dəfə
nicat /II, 44/ 2 dəfə
“Nicat”Vmaarif cəmiyyəti və qəzetin adı. II, 51/
nişat /III, 125/ 2 dəfə
oxşat /II, 33/ 2 dəfə
et Ail, 104/21 dəfə
get A, 194/ 22 dəfə
çət/ən kiçik pul. II, 6/
ət A, 170/3 dəfə
təbaət A, 196/
cəmaət /III, 37/ 15 dəfə
qənaət /I, 82/ 2 dəfə
saət/saat. II, 59/ 7 dəfə
taət /III, 37/ 7 dəfə
itaət /I, 170/ 4 dəfə
babət /II, 97/ 2 dəfə
təbabət A, 152/2 dəfə
niyabət /III, 37/ 2 dəfə
cənabət /II, 68/ 3 dəfə
kitabət /I, 101/
xitabət /III, 37/ 6 dəfə
məhabət /III, 13/

nəcabət /I, 229/ 2 dəfə
İcabət/I, 113/
məhəbbət /III, 100/ 2 dəfə
rəğbət/I, 196/7 dəfə
mərtəbət /I, 217/
müsibət /III, 51/3 dəfə
qeybət /II, 45/ 2 dəfə
nikbət/I, 170/5 dəfə
həlbət /I, 65/ 2 dəfə
ləbət /I, 70/ 2 dəfə
zərbət/II, 153/
şərbət/II, 186/ 5 dəfə
qürbət /II, 35/ 3 dəfə
nisbət/II, 183/8 dəfə
üqubət /II, 179/
süubət /III, 103/
söhbət/I, 220/ 14 dəfə
ədavət/I, 170/4 dəfə
zəkavət/I, 196/
həlavət /III, 64/
tilavət /II, 21/
səxavət /III, 121/
nübüvvət /I, 152/
qüvvət /II, 108/ 3 dəfə
üxüwət /III, 91/3 dəfə
əvət /III, 51/
dəvət /I, 111/
xəlvət /II, 100/ 4 dəfə
sərvət /II, 35/ 7 dəfə
rüşvət /II, 45/ 4 dəfə
mürüvvət /II, 21/
sədaqət /II, 66/ 4 dəfə
ləyaqət /I, 188/ 2 dəfə
həmaqət /I, 38/

forağət /I, 48/ 2 dəfə
rotaqət /III, 47/
səbət /II, 43/
diqqət /II, 35/ 2 dəfə
məşəqqət /I, 48/
fəqət/III, 51/
həqiqət /III, 88/ 9 dəfə
sirqət /II, 7/
firqət III, 37/ 2 dəfə
lüğət/I, 152/
adət /il, 184/21 dəfə
ibadət /111, 37/ 3 dəfə
səadət /II, 50/ 15 dəfə
əy adət /III, 109/
bizziyadət /II, 35/
iradət /II, 40/
müddət /I, 227/
bünıdət /III, 14/ 2 dəfə
bidət/I, 101/5 dəfə
icazət /I, 111/
ləzzət /II, 189/ 5 dəfə
izzət /III, 59/ 8 dəfə
təbiət /II, 184/ şəriət /I,
112/ rəvayət /II, 44/ 2
dəfə hidayət /III, 19/ 4
dəfə riayət/III, 109/
hekayət /III, 89/ 3 dəfə
şikayət /II, 108/ 2 dəfə
vilayət /III, 39/ 3 dəfə
himayət /I, 116/
inayət /III, 16/ 2 dəfə
cinayət /II, 49/ 2 dəfə
sirayət /III, 59/

kifayət /III, 49/
nəhayət /I, 115/4 dəfə
rübubiyyət/I, 186/
ülviyyət /III, 56/
müvəffəqiyyət /II, 35/
təbiyyət /I, 115/2 dəfə
rəiyyət /II, 179/ 3 dəfə
əziyyət/I, 111/2 dəfə
təbiyyət /II, 35/
qabiliyyət /I, 196/
milliyyət /I, 165/ 3 dəfə
tüfəliyyət/I, 188/
adəmiyyət /III, 19/
həmiyyət /I, 60/ 5 dəfə
cəmiyyət /II, 189/ 3 dəfə
niyyət /III, 103/14 dəfə
erməniyyət/III, 19/
əməniyyət /I, 227/
hürriyyət /I, 220/ 7 dəfə
heysiyyət /II, 39/
cinsiyyət/III, 124/
ünsiyyət /I, 58/
şəxsiyyət/I, 181/
keyfiyyət /III, 95/
vəşsiyyət /I, 227/
röyət /II, 35/
heyət /11,44/
kət/kənd mənasında. I, 188/ 6 dəfə
fəlakət /III, 37/2 dəfə
şərakət /III, 50/ 2 dəfə
şövkət /I, 181/ 4 dəfə
məmləkət /I, 217/
örgət /I, 37/
ədalət /II, 35/ 2 dəfə

rəzalət /11, 36/ 2 dəfə
əyalət /1, 97/
vəkalət /I, 112/
zəlalət /111, 19/3 dəfə
kəsalət /III, 22/
ətəlat /111, 22/ 2 dəfə
səfalət /111, 100/
kəfalət A, 88/ 2 dəfə
dəxalət A, 42/
halət /111, 59/ 18 dəfə
cəhalət AII, 59/ 6 dəfə
xəcalət /11, 186/ 4 dəfə
dövlət/1, 217/13 dəfə
tələt AII, 124/
məhtələt AI, 59/ 3 dəfə
xələt /1,217/2 dəfə
fəzilət AII, 49/
hiylət A, 38/
məzəllət A, 174/
illət /II, 35/ 2 dəfə
zillət /II, 95/ 6 dəfə
millət /III, 15/ 59 dəfə
vüslət A, 188/
sühulət AII, 103/
qəflət AII, 22/ 5 dəfə
rihlət A, 115/2 dəfə
xiçlət A, 151/
qamət AII, 94/
nədamət A, 113/2 dəfə
ləamət AI, 46/
qiyamət /I, 116/4
qiyamət əlamət /11, 49/
səlamət /I, 48/
vəssəlamət AI, 34/

imamət /III, 37/ 2 dəfə

kəramət/I, 132/

həcamət/I, 152/

xidmət /II, 68/ 12 dəfə

nəmət /I, 113/4 dəfə

məsədət /I, 217/

mərhmət /I, 217/

qənimət /II, 67/ 2 dəfə

qiymət /I, 217/ 3dəfə

mikmət / hikməti ya mkməti: Sabirin istehza ilə

uydurduğu söz. /I, 216/

hikmət/III, 61/

zülmət /I, 152/ 4 dəfə

ümmət/II, 134/7 dəfə

hümmət /III, 55/ 12 dəfə. Bu söz “Hophopna- mə”nin üçcildliyində 7 dəfə “hümmət”, 5 dəfə “himmət” şəklindədir, bizim “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”nə uyğun olsun deyə, hamısını “hümmət” edirəm.

hörmət /II, 21/18 dəfə

ismət/1, 150/

qismət/III, 102/5 dəfə

hökumət /I, 97/

xüsumət /III, 20/

zəhmət /III, 102/ 12 dəfə

rəhmət /II, 35/5 dəfə

töhmət /II, 44/ 4 dəfə

xəyanət /II, 114/9 dəfə

əmanət /III, 46/ 2 dəfə

mətanət /I, 113/

məskənət /III, 53/

lənət /III, 28/ 13 dəfə

mələnət /I, 152/

sənət /III, 50/ 11 dəfə

cənnət 11, 50/ 5 dəfə
miknət /III, 21/
minnət 1, 38/ 2 dəfə
biminnət /II, 59/ 2 dəfə
möhnət /1, 133/ 7 dəfə
ibarət /I, 111/2 dəfə
qarət/I, 115/3 dəfə
xidarət AII, 22/
ziyarət /I, 82/ 2 dəfə
şərarət A, 138/
cəsarət A, 42/
fəxarət /III, 63/
məharət /III, 50/ 4 dəfə
təharət A, 169/
ticarət /II, 68/ 4 dəfə
ibrət A1, 68/ 7 dəfə
övrət A1, 59/ 9 dəfə
qüdrət /III, 108/6 dəfə
əşirət /II, 78/
qeyrət A1, 66/ 45 dəfə
biqeyrət A, 101/
heyərət /II, 20/ 5 dəfə
siyrət/11, 120/
məsərrət /II, 44/
bilməsərrət /II, 35/
həsərət /I, 181/5 dəfə
fitrət /II, 159/
küdurət /III, 20/ 2 dəfə
surət /III, 123/ 6 dəfə
mələksurət/I, 153/
nifrət /1,227/4 dəfə
şöhrət A, 181/ 2 dəfə
ücrət A, 111/ 2 dəfə
işrət /III, 47/ 10 dəfə

sürət /III, 113/4 dəfə
cürət /I, 169/ 5 dəfə
fərasət /III, 59/ 3 dəfə
nəcasət/I, 126/
fürsət /II, 66/ 9 dəfə
şəmatət/I, 169/
nəzafət /II, 159/
bilizafət /II, 35/
qiyafət /II, 35/
ziyafət /II, 22/
zərafət /II, 43/ 5 dəfə
şərafət /III, 88/3 dəfə
lətafət /III, 87/ 2 dəfə
mərifət /III, 53/
ülfət/III, 100/4 dəfə
küləfət/I, 170/5 dəfə
iffət/I, 150/
xiffət /III, 56/ 2 dəfə
rüfət /III, 123/ 2 dəfə
qəbahət /II, 9/ 3 dəfə
şəbahət /I, 169/
səyahət /II, 35/ 2 dəfə
məlahət /III, 94/
rahət /I, 228/ 14 dəfə
çərahət/III, 14/
istirahət /III, 22/ 2 dəfə
nəsihət /II, 9/ 3 dəfə
səhhət/I, 150/
hacət /II, 44/ 9 dəfə
ləcacət /I, 196/ 2 dəfə
behcət /II, 189/ 5 dəfə
nəşət /II, 34/
məişət /I, 152/ 2 dəfə
“qərşət” /I, 138/ Əsli “qərəşəf” olan bu sözü Sa-

bır qəsdən, yəni, sabiranə zihafa salaraq bir hecasını azaltmışdır.

vəhşət I, 196/ 4 dəfə

dəhşət II, 20/

bit I, 174/ 2 dəfə

ayıt I, 127/ /Bu söz kitabda olan kimi “ayıtma” deyil, “oyatma” olmalıdır, “ayıtma” həmqafiyəyə xələldir. Yatma, atma, qatma ikən bu da oyatma olar:

Mollalara yansın ürəyin xəlqi oyatma/ ucalt /II, 15/

bəst-bəst /top-top, bağlama-bağlama, III, 128/

dəst-dəst / paltarlar komplektləri. III, 128/

şikəst /III, 31/

məst/III, 31/

pəst /III, 31/

zahirpərəst /111, 31/

məzbut /III, 46/

mərbut /III, 46/

unut /I, 134/ 4 dəfə

qurut /I, 223/

tut/tutmaqdan. I, 134/ 3 dəfə

oxut/II, 150/2 dəfə

bəxt/III, 124/2 dəfə

bədbəxt /II, 193/

rəxt /III, 127/

səxt /II, 193/

təxt /III, 127/3 dəfə

“HOPHOPNAMƏ”DƏ “U” DAYAQLI QAFİYƏLƏR

bu /II, 160/2 dəfə
uyğu /II, 182/
qayğu /II, 182/
ipəkqurdu /III, 113/
arizu/arzu. I, 179/
Baku/şəhər. /II, 159/
niku/I, 179/
vəsfğu /III, 133/
alu /III, 109/
gəvalu /III, 109/
dolu /I, 127/
Sijimqulu /
xüsusi ad. I, 153/
sulu/sağlam. I, 153/
mu /III, 125/
hamu/hamı. I, 51/
oğru /III, 112/
doğru /III, 112/
rubəru /II, 82/
abiru/abır. I, 179/
nikru/III, 125/
su/I, 175/
geysu /III, 132/
oxu /I, 143/2 dəfə
toxu /I, 206/
yuxu /II, 159/
yahu /III, 116/2 dəfə
eybcu /I, 179/
fərhəngcu /III, 133/

“HOPHOPNAMƏ”DƏ “Ü” DAYAQLI QAFİYƏLƏR

ölü /I, 153/

bürü /III, 109/

Çürü /III, 109/

“HOPHOPNAMƏ”DƏ “F” DAYAQLI QAFİYƏLƏR

laf /I, 191/2 dəfə
əllaf /III, 15/
əsnaf/III, 15/3 dəfə
ətraf/III, 126/
əşraf/III, 126/2 dəfə
saf/II, 182/4 dəfə
insaf/II, 182/ 3 dəfə
şəffaf/I, 57/
hədəf/I, 116/
kələf/I, 68/2 dəfə
engəlkələf /I, 115/ 10 dəfə
ələf/I, 116/
sələf/I, 219/5 dəfə
tələf/I, 138/5 dəfə
xələf/I, 105/2 dəfə
naxələf/I, 138/2 dəfə
tərəf/III, 127/ 3 dəfə
bitərəf/I, 115/
şərəf/I, 105/ 2 dəfə
bişərəf/I, 219/
zişərəf /I, 116/
irəf/rəf. /I, 208/
esəf/I, 116/
səfbəsəf/III, 127/
tühəf/I, 116/
zəif/III, 107/
arif/II, 44/
məarif /II, 44/
məsarif /II, 44/
nəhif /III, 107/
zcyf /I, 83/ 2 dəfə

keyf /1, 83/ 2 dəfə

seyf /1, 83/

heyf /1, 83/ 2 dəfə

toarüf /II, 44/

HOPHOPNAMƏ”DƏ “X DAYAQLI QAFİYƏLƏR

ax/axmaq felindən. I, 206/ 2 dəfə

bax /I, 206/ 6 dəfə

yax/yandır. /II, 181/4 dəfə

burax/II, 181/

tax /I, 149/ 2 dəfə

çax /I, 233/

xalx/xalq /I, 210/

yəx/buz. /III, 129/

nəx/sap. /III, 129/

yıx/III, 102/3 dəfə

darıx /I, 209/ 3 dəfə

sıx /II, 37/

çıx /I, 151/3 dəfə

əlx... /I, 41/

təlx /I, 41/

yox /II, 124/2 dəfə

çox /II, 124/ 2 dəfə

qorx /I, 209/ 3 dəfə

vurnux /I, 151/

-HOPHOPNAMƏ”DƏ “H” DAYAQLI QAFİYƏLƏR

ah /1,211/4 dəfə
ah! ah!.. /I, 90/
bah-bah!.. /1, 91/ 2 dəfə
sabah /111. 102/
təbah /III. 105/4 dəfə
iştibah /III, 130/4 dəfə
vah /1, 90/
vah-vah! /1, 90/
ey vah! /1, 105/
güvah /111,83/
qah-qah! /I, 90/
həmdəmi-ah /I, 215/
siyah /III, 12/
gah /I, 216/5 dəfə
agah A, 91/ 4 dəfə
nagah /III, 105/ 3 dəfə
ümidgah /I, 94/
nabəgah All, 129/
qibləgah AII, 24/ 2 dəfə
nigah AII, 126/ 3 dəfə
aramgah /III, 125/
fələkxərgah /II, 157/
dəstgah /III, 127/
tacgah AII, 124/
sələh /III, 102/
allah Al, 134/ 12 dəfə
billah /1,211/ 10 dəfə
zillullah Al, 157/
Xəlilullah Al, 134/6 dəfə
mah AII, 123/3 dəfə
pənah/I, 195/4 dəfə

günah /III, 83/
sipah /I, 215/8 dəfə
rah /III, 124/7 dəfə
ikrah /I, 91/
gümrah /II, 180/ 2 dəfə
dadxah /I, 94/
bədxah /I, 90/ 3 dəfə
dilxah /III, 47/
üzrxah /III, 83/
cah /III, 131/2 dəfə
huriyyəcah/III, 134/ şah
/III, 134/21 dəfə
padşah /III, 124/10 dəfə
beşah/şaha. /III, 125/
qübh /I, 70/
sübh /I, 70/
saleh /III, 115/
taleh/III, 115/
qəbih /II, 153/
sərih /II, 153/
səhih/II, 153/
biruh /III, 14/
məcrub /III, 14/

“HOPHOPNAMƏ”DƏ “Ç” DAYAQLI QAFİYƏLƏR

aç lil, 46/ 6 dəfə

qaç/II, 138/6 dəfə

saç (saçmaqdan. I, 195) 3 dəfə

HOPHOPNAMƏ”DƏ “C DAYAQLI QAFİYƏLƏR

ac /III, 27/4 dəfə

yalavac /I, 165/

rəvac /III, 128/ 2 dəfə

məzac /III, 101/

ehtiyac /III, 128/ 6 dəfə

əlac/III, 101/6 dəfə

əllac /III, 82/ Bu sözdə bir “1” artırmaqda, Sabir

qafiyənin vəznini düzəltmişdir, amac /I, 130/

yamac /I, 165/

tarac /III, 27/ 6 dəfə

aləmxərac /III, 130/

merac /III, 82/ tac /III, 128/ 5 dəfə

möhtac /II, 179/ 10 dəfə

ovc-ovc /III, 128/

fovc-fovc/III, 128/

biğənc /III, 75/ Bu sözün kökü, yəni “qənc” “Bürhəni-qate” lüğətində “qənc”, Ş. Saminin “Qamusitürki”sində “ğünc”, Mirza Əbdulla Qaffarovun “Qamusifarsi və rusi”sində də “qinc”, Y.A. Rubinçikin “Fərhəngi-farsi bərusi” lüğətində “ğənc” şəklindədir. Sabirdə “ğünc” getmişdir, bunu “ğənc*” etdik, çünki qafiyə belə tələb edir: gənc, rənc, pənc və sair qafiyələr göstərir ki, Sabir bu sözü “ğünc” deyil, “ğənc” şəklində işlətmişdir, gənc /III, 75/

Gürgənc / yer adı. 111,

75/ pənc /III, 75/

rənc/II, 178/

birənc /III, 75/

şətrənc /Iİ, 75/
süxənsənc /III, 75/
narinc /III, 75/
dərc /II, 11/
mərc /II, 11/2 dəfə
xərc /II, 11/ 2 dəfə

HOPHOPNAMƏ”DƏ “Ş DAYAQLI QAFİYƏLƏR

- aş/aşmaqdan, II, 17/
aş/həddən aşdı. I, 86/ 2 dəfə
aş / plov. I, 178/ 4 dəfə
baş /I, 179/ 26 dəfə müxtəlif məna çalarlıqları ilə.
danabaş /I, 87/
qarabaş /I, 206/
ovbaş/I, 179/
bozbaş /I, 120/ 2 dəfə
qızılbaş /I, 204/
birbaş /I, 120/
urusbaş /I, 204/
çaşbaş /I, 204/
yavaş /II, 17/
lavaş /I, 178/
savaş /III, 104/ 2 dəfə
qaş /II, 8/ 2 dəfə
göz-qaş /I, 186/
qaş / Sabirdə “qaç” mənasında. I, 205/
ulğaş /I, 205/
çulğaş /I, 120/ 4 dəfə
daş /I, 230/ 11 dəfə
badaş /I, 86/
yoldaş /I, 186/ 5 dəfə
dam-daş /II, 24/
qarandaş /I, 116/2 dəfə
dindaş /I, 120/
qardaş /I, 179/ 2 dəfə
məaş /II, 17/ 3 dəfə
uzaş/uzaqlaşmaqdan. I, 87/
yaş/quru olmayan. I, 120/
yaş/işləri yaşda. I, 87/

yaş göz yaşı. II, 32/4 doto
yaş/ömür. I, 178/8 dəfə əyyaş/I,
179/
oyaş/oyandılar mənasında. I, 86/
kaş I, 106/ 3 dəfə
laş/leş mənasında. I, 120/
yavalaş/ pisləş. I, 86/
dalaş /II, 17/
qurdalaş/II, 18/
lovğalaş /II, 17/
ıcalaş /I, 86/,
ağlaş/ağlaşmaqdan. I, 120/
təlaş/III, 104/4 dəfə
dolaş /I, 86/ 3 dəfə
ulaş /I, 86/
bulaş /I, 86/ 2 dəfə
çoxlaş /I, 204/
maş'mülkü, maşı. I, 230/
dırmaş /I, 120/ 4 dəfə
yanaş /II, 24/ 2 dəfə
daraş /III, 107/
təraş /I, 86/
saş/saç mənasında. I, 86/
sataş /I, 86/ 9 dəfə
faş /I, 69/
marfaş /I, 186/
pərkaş /I, 69/
xaşxaş /I. 120/ 2 dəfə
çaş /I, 219/5 dəfə
şəmşiri-M üzəffərkeş /I, 224/
ış /I. 159/9 dəfə
rəviş/I, 132/
təşviş/II, 177/
diş /I, 224/ 2 dəfə

saziş /I, 159/
niyayiş /I, 78/
nūmayiş /I, 78/
sitayiş /I, 78/
gəliş /II, 159/
bişmiş /I, 224/
kişmiş/I, 159/
veriş /III, 114/2 dəfə
giriş /II, 159/
yetiş /I, 44/
bitiş /I, 44/
təftiş /II, 177/
xahiş /I, 78/
alış/adət et. /III, 100/ 3 dəfə
çalış/III, 100/3 dəfə
danış /II, 159/2 dəfə
tanış /I, 207/ 2 dəfə
barış /I, 91/
qarış /I, 91/ 2 dəfə
darış/daraşmaqdan. I, 91/
sarış/məariflə sarışmaqdan. /I,91/
qoş/qoşmaqdan. /II, 8/
xoş /I, 194/
dərağuş /III, 130/
bərdüş /I, 227/
guş /III, 131/
dərguş /I, 227/
fəramuş /III, 131/2 dəfə
camuş /III, 111/2 dəfə
fūruş /III, 111/
cuş /I, 227/ 3 dəfə
Siyavəxş/xiisusi ad. III, 125/
Rəxş/xüsusi ad. III, 125/

MÜNDƏRİCAT

ELM FƏDAİSİ	3
ƏKRƏM CƏFƏRİN “MİRZƏ ƏLƏKBƏR SABİR ŞERİNİN QAFİYƏ LÜĞƏTİ” ƏSƏRİ	6

1 HİSSƏ

QAFİYƏ LÜĞƏTİ	8
SABİRİN QAFİYƏ LÜĞƏTİNİN TƏRTİBİNDƏ METODİK VƏ ORFOQRAFİK MƏSƏLƏLƏR	12
SABİR SFRİNİN QAFİYƏ LÜĞƏTİ HAQQINDA BƏZİ İZAHLAR	15
M.Ə.SABİR Ş.FİRİNİN QAFİYƏ LÜĞƏTİ	19

II HİSSƏ

“HOPHOPNAMƏ”DƏ “A” DAYAQLI QAFİYƏLƏR	21
“HOPHOPNAMƏ”DƏ “B” DAYAQLI QAFİYƏLƏR	30
“HOPHOPNAMƏ”DƏ “Q” DAYAQLI QAFİYƏLƏR	33

“HOPHOPNAMƏ'DƏ “Ğ” DAYAQLI QAFİYƏLƏR.....	36
“HOPHOPNAMƏ”DƏ “D” DAYAQLI QAFİYƏLƏR.....	37
“HOPHOPNAMƏ”DƏ “E” DAYAQLI QAFİYƏLƏR.....	41
“HOPHOPNAMƏ'DƏ “Ə” DAYAQLI QAFİYƏLƏR.....	42
“HOPHOPNAMƏ'DƏ “Z” DAYAQLI QAFİYƏLƏR.....	47
“HOPHOPNAMƏ 'DƏ “İ” DAYAQLI QAFİYƏLƏR.....	50
“HOPHOPNAMƏ”DƏ “I” DAYAQLI QAFİYƏLƏR.....	52
“HOPHOPNAMƏ'DƏ “Y” DAYAQLI QAFİYƏLƏR.....	53
“HOPHOPNAMƏ' DƏ “K” VƏ “G” DAYAQLI QAFİYƏLƏR.....	55
“HOPHOPNAMƏ'DƏ “L” DAYAQLI QAFİYƏLƏR.....	58
“HOPHOPNAMƏ' DƏ “M” DAYAQLI QAFİYƏLƏR.....	65
“HOPHOPNAMƏ'DƏ “N” DAYAQLI QAFİYƏLƏR.....	70
“HOPHOPNAMƏ' DƏ “O” DAYAQLI QAFİYƏLƏR.....	85

**“HOPHOPNAMƏ”DƏ “P”
D VYAQLI QAFİYƏLƏR**

**•HOPHOPNAMƏ”DƏ “R”
DAYAQLI QAFİYƏLƏR**

**‘HOPHOPNAMƏ”DƏ “S”
DAYAQLI QAFİYƏLƏR**

**‘HOPHOPNAMƏ”DƏ “T”
DAYAQLI QAFİYƏLƏR**

**-HOPHOPNAMƏ’ DƏ “U”
DAYAQLI QAFİYƏLƏR**

**-HOPHOPNAMƏ”DƏ “Ü”
DAYAQLI QAFİYƏLƏR**

**-HOPHOPNAMƏ ’DƏ “F”
DAYAQLI QAFİYƏLƏR**

**-HOPHOPNAMƏ’ DƏ “X”
DAYAQLI QAFİYƏLƏR**

**-HOPHOPNAMƏ ”DƏ “H”
DAYAQLI QAFİYƏLƏR ...**

**-HOPHOPNAMƏ”DƏ “Ç”
DAYAQLI QAFİYƏLƏR ...**

**-HOPHOPNAMƏ”DƏ “C”
DAYAQLI QAFİYƏLƏR ...**

**-HOPHOPNAMƏ ’DƏ “Ş”
DAYAQLI QAFİYƏLƏR ...**

QEYD ÜÇÜN

ƏKRƏM CƏFƏR

**MİRZƏ ƏLƏKBƏR
SABİR ŞERİNİN
QAFİYƏ LÜĞƏTİ**

KOMPÜTER TƏRTİBATI:

Sahib QƏNİYEV

YIZICI

Gülüstan ATAKİŞİYEVƏ

*Bu kitabın nəşrində
göstərdiyi yardıma görə
Sokrat Cəfər xalq şairi
Sabir Rüstəmxanlıya dərin
minnətdarlığını bildirir.*

Çapa imzalanmışdır. 2012.2005

Format: 84x108 1/32.

Fiziki ç/v 4.13; ş.ç/v 6,93

Tirajı 300; Sifariş 175,

NƏŞRİYYATI

Bakı, AZ 1033,

Ağa Nemətulla küçəsi 44.

Tel: 467-79-56; Faks: 467-88-87

E-mail: ms@azdata.net

Web: nanun-az.com

AZ-I

14397